

Hoofstuk 17:1-26

Indeling

Die afskeidsrede van Jesus (13:1-16:33) word in hoofstuk 17 opgevolg met Jesus se gebed, wat Hy in die teenwoordigheid van die dissipels tot sy Vader rig (Van der Merwe 1995:325).³⁵⁵ Brown (1970:597) sluit dus by ander kommentatore soos Bauer, en Käsemann aan, wat die afskeidsrede (13-17) as 'n literêre voorbeeld van 'n bekende persoon se afskeidswoord voor sy dood beskou. Hierdie afskeidsredes is gewoonlik met gebed vir sy kinders afgesluit. Hiervolgens vorm hoofstuk 17 die logiese einde vir die afskeidsrede van Jesus.

Hoofstuk 17 vertoon 'n eiesoortige genre en moet daarom van die ander hoofstukke in die afskeidsrede onderskei word.³⁵⁶

³⁵⁵ Brown (1970:598) verskaf 'n baie goeie beskrywing en analise van 'n afskeidsgesprek wat gewoonlik deur 'n verneme man teenoor sy volgelinge of dissipels op die vooraand van sy sterwe uitgespreek is en waarin hulle instruksies vir hulle verdere optrede van hom ontvang:

- Die spreker maak sy skielike vertrek bekend (vgl 13:33; 14:2,3).
- Die aankondiging veroorsaak hartseer en 'n vorm van troos en versterking is derhalwe nodig (15:11; 16:6,7).
- In ouer O.T. afskeidsredes word sy opdragte gerugsteun deur 'n herinnering van dit wat God vir Israel gedoen het.
- Opdragte om God se geboorte te gehoorsaam vorm dikwels deel van die rede (14:15,21; 15:10,14).
- Die spreker gee dikwels die opdrag dat sy volgelinge mekaar moet liefhê (13:34).
- Eenheid is dikwels ook 'n tema wat deel vorm van die rede (17:11, 21, 23).
- Die spreker is geneig om na die toekoms te kyk om die lot van sy kinders te voorspel (16:13).
- Terwyl daar na die toekoms gekyk word, word diegene wat die reg vertrap, vervloek en oor hulle swaarkry gejuig (15:18, 20; 16:2, 3, 20).
- Die spreker mag vrede oor sy kinders uitspreek en volkome geluk in die volgende lewe vir hulle voorspel (14:27; 16:22, 23).
- Die spreker kan God se nabyheid vir sy kinders verseker indien hulle getrou bly (14:23).
- Dit is natuurlik vir 'n sterwende om oor die voortgang van sy naam besorg te wees (14:13, 14; 15:16).
- 'n Opvolger word aangewys wat in baie opsigte soos hy is (16:16).
- Die spreker sluit sy rede gewoonlik af met 'n gebed vir sy kinders of mense wat hy agterlaat (hoofstuk 17). Die afskeidsrede van Jesus word dus met sy gebed vir Homself, sy dissipels en vir hulle wat deur die dissipels se optrede tot geloof sal kom, bevestig.

³⁵⁶ Die vernaamste kenmerk van hoofstuk 17 is dat die redevoering deurgaans in die eerste persoon enkelvoud geskied en die vorm van 'n gesprek tussen Jesus en die Vader aanneem. Dit verleen aan die hoofstuk die karakter van 'n gebed. Die beskrywing van Jesus se liggaamshouding (oë na die hemel opgehef) en die wyse waarop Hy vir God as sy 'Vader' aanspreek (bv. v. 1, 5, 11 ens.) dien as verdere bevestiging van 'n gebed.

Die vraag kan gevra word of 13:1-17:26 wel as 'n eenheid gesien moet word.³⁵⁷ Nie almal is dit met hierdie siening van Brown oor die eenheid van hoofstuk 13:1-17:26 eens nie. Van der Merwe (1995:330) neem byvoorbeeld 'n alternatiewe standpunt in. Teen die agtergrond van die gesantskapsmotief in die evangelie, is dit vir hom sinvoller om eerder 13:31-16:33 as die afskeidsgesprekke van Jesus te beskou en hoofstuk 17 as die verslag wat die terugkerende Gestuurde teenoor sy Sender lewer. Sy taak is voltooi en sy dissipels wat as sy agente sy missie moet kontinueer is aangestel. Hierdie verslag wat die vorm van 'n gebed aanneem vertoon dus 'n eiesoortige genre wat in die genre van die afskeidsrede ingebed lê.

Die aankondiging $\tau\alpha\upsilon\tau\alpha \acute{\epsilon}\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\sigma\epsilon\nu$ (v.1) kan op twee maniere verstaan word: enersyds kan dit op 'n kontinuering met die voorafgaande gesprek (hoofstukke 14-16) dui, andersyds, soos Schnackenburg (1982:167) beweer, kan dit dui op 'n natuurlike afsluiting van die afskeidsrede. Met die dinge wat Jesus gesê het (*aoristus*) is hierdie gebed volmaak geposisioneer om 'n hoogtepunt tussen die afskeidsrede en die lydensweg (18:1) te vorm. Carson (1991:550) voer sterk argumente aan om hoofstuk 17 direk by die voorafgaande (14-16), te laat aansluit. Volgens hom kan hoofstuk 17 as 'n soort opsomming van die hele evangelie dien. Bykans al die belangrike temas van die evangelie kan in hierdie gebed teruggevind word bv. gehoorsaamheid aan die Vader, verheerliking van die Vader deur die Seun se dood en opstanding, verkiesing van die dissipels, hulle sending na die wêreld ens. Daar is ook volgens hom genoegsame bewyse in Joodse en Hellenistiese literatuur, dat gebede met afskeidsredes gepaard gegaan het.

Die mikro-struktuur van 17:1-26

Oor die breuke in hierdie eenheid is dit opvallend dat kommentare weereens nie eenstemmig is nie.

Barrett (1978:499) en Groenewald (1980:343) maak vier verdelings: (v.1-5), (6-19), (20-23) en (24-26).

Brown (1970:749), Bernard (1963:559), Gnilka (1983:127ev) en Moloney (1982:79) volstaan met 'n drieledige verdeling: (v.1-8), (9-19), en (20-26).

Schnackenburg (1982:169) en Carson (1991:553) weer, tref 'n fynere onderskeiding:

V. 1-5: Jesus bid vir sy eie verheerliking

³⁵⁷ Van der Merwe (1995:326) kom tot die konklusie dat die gebed 'n klimaks vorm op die presiese plek waar Jesus sy gesprekke met die dissipels afsluit ($\tau\alpha\upsilon\tau\alpha \acute{\epsilon}\lambda\acute{\alpha}\lambda\eta\sigma\epsilon\nu$ 17:1), voordat Hy die lydensweg betree (18:1).

- V. 6-11a: Jesus begrond sy gebed
- V. 11b-16: Versoek om die bewaring van dissipels
- V. 17-19: Versoek om die heiliging van die dissipels
- V. 22-23: Versoek om eenheid
- V. 24-26: 'n Visie van die volmaakte

'n Minder algemene indeling is die drieledige verdeling van Tolmie (1995:221):

- 1-5 Inleiding
- 6-24 Liggaam van gebed
- 25-26 Konklusie

Sy meer gedetailleerde indeling sien soos volg daaruit:

- V. 1-5: **Inleiding:** Jesus het sy werk voltooi en bid vir verheerliking.
- V.6-24: **Die liggaam van die gebed**

Eerste eenheid: V.6-8 Jesus se taak is afgehandel

- V. 6 *Openbaring-ontvangs- proses*
- V. 7 Resultaat
- V. 8a *Openbaring-ontvangs-proses*
- V.8b Resultaat

Tweede eenheid: V.9-11a: Identifikasie van persone vir wie Jesus bid

- V.9a Identifikasie
- V.9b-10 Eerste motivering vir gebed: die dissipels behoort aan Jesus en die Vader
- V.11 Tweede motivering: Jesus gaan na die Vader

Derde eenheid: Versoek vir die bewaring van die dissipels

- V.11b versoek vir bewaring van dissipels
- V.12-13 Eerste motivering: Jesus kan hulle nie veilig bewaar nie omdat Hy na die Vader gaan
- V.14 Tweede motivering: Hulle is nie van die wêreld
- V.15 Versoek vir bewaring van dissipels
- V.16 Tweede motivering vervolg: Hulle is nie van die wêreld

Vierde eenheid:

- V.20-21 Versoek vir heiliging van die dissipels
- V.17 Versoek vir heiliging

- V.18 Doel van heiliging
 V. 19 Jesus bemiddelaar van heiliging

Vyfde eenheid:

- V.20-21 Versoek vir eenheid
 V.20-21a Versoek vir eenheid
 V.21b-21c Die verhouding tussen Jesus en die Vader as model vir eenheid
 V21d Doel van eenheid

Sesde eenheid:

- V.22-24 Versoek vir verheerliking
 V.22-23 Verheerliking reeds aan dissipels gegee
 V.24 Versoek vir toekomstige verheerliking van dissipels

V.25-26: Konklusie

- V.25 Twee teenoorgestelde maniere om teenoor die Vader te reageer
 V.26 Verlede en toekomstige openbaring

Uit bg. uiteensetting van die logiese opbou van die hoofstuk is dit duidelik dat Jesus se werk suksesvol was en resultate opgelewer het. Van der Merwe (1995:335) maak n.a.v. sy struktuur-analise 'n logiese drieledige tydsindeling wat as 'n aanduiding van die geskiedenis vertolk kan word: verlede (die verslag van die Agent v.1-8); hede (die aanstelling van ander agente v.9-19) en toekoms (die missie van die agente en die kontinuering van die openbarende-reddende sending v.20-26). Jesus het mag van die Vader ontvang om sy taak af te handel nl. om aan mense die ewige lewe te gee. Die ewige lewe word in v.3 omskryf as kennis van God en van Jesus Christus as gestuurde. Om mense van hierdie kennis te kon voorsien moes die Vader se Naam aan hulle geopenbaar word. Dit het Jesus gedoen en die gewenste resultate is opgelewer: mense het sy woord bewaar. Deur sy optrede het hulle die nodige kennis aangaande Jesus se herkoms en eenheid met die Vader opgedoen. Hulle het dus aanvaar (geglo) dat alles wat Jesus gedoen en gesê het van die Vader afkomstig is en in opdrag van die Vader plaasgevind het. Met sy vertrek op hande versoek Jesus nou die Vader om die resultate van sy missie in stand te hou. Hy keer via die heerlikheid van die kruis na die Vader terug. Hoofstuk 17 staan in die teken van Jesus se afskeid, maar ook die kontinuering van sy sending deur die optrede van die dissipels. As daar na die hoofstuk in sy geheel gekyk word, val dit op dat baie van die temas wat vroeër aan die orde gekom het, hier weer hervat word: geloof, wêreld, Jesus se vertrek na die Vader, liefde, die Vader/Seun

verhouding.³⁵⁸ Dit is ‘n bevestiging dat teologiese temas in Johannes met mekaar in verband staan en herhalend (meestal sonder ‘n logiese opbou) beskryf word.³⁵⁹

Die belangrikste deelnemers in hierdie hoofstuk is uit die vorige hoofstukke ook reeds goed bekend:

- Die Vader. Hy gee aan die Seun opdragte, verheerlik die Seun en gee die dissipels vir die Seun.
- Die Seun: die bewerker van die verlossing. Jesus is die persoon rondom wie alles in hoofstuk 17 wentel. Hy vervul onderskeidelik die rolle van Openbaarder, Verlosser, Onderwyser en God se Seun.
- Dissipels: hulle volg en glo in die Seun.
- Die wêreld: tree vyandig teenoor die dissipels op, maar sommige kom deur hulle optrede tot inkeer.

Vir die doel van die studie is die beskrywing van hulle onderlinge verhoudinge ook in hierdie hoofstuk belangrik. Dit gee uitdrukking aan die struktuur van die groep mense wat rondom Jesus geskaar is en wie se optrede in ‘n groot mate die struktuur en optrede van die antieke familie weerspieël. Twee minder opvallende rolle word beklee deur die geantisipeerde gelowiges (v.20) en die Bose (v.15).

Konklusie

Hoewel daar nie eenstemmigheid oor die mikro-struktuur bestaan nie, blyk die verdelings tussen verse 5 en 6, 8 en 9, 11a en 11b, 19, 20 en 23 en 24 die mees algemene te wees.

Daar kan nou voortgegaan word tot ‘n strukturele en teologiese analise van hoofstuk 17.

³⁵⁸ Van der Merwe (1995:337) onderskei 16 aanvullende temas in hoofstuk 17.

³⁵⁹ Van der Watt (1991:102) beskryf die teologiese temas van die evangelie as organies-sistemies d.w.s. hulle verkeer in organiese samehang met mekaar (soos lede van ‘n liggaam), maar word sistemies aangebied (sommige temas is belangriker as ander). ‘n Pikturale beskrywing d.w.s. om enige plek te begin en die temas in verband met mekaar te sien, leen hom die beste vir ‘n beskrywing van só ‘n spiraalvormige samestelling.

17:1-5

1	Ταῦτα <u>ἐλάλησεν</u> Ἰησοῦς,
2	καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν
3	<u>εἶπεν</u>
3.1	ΠΑΤΕΡ,
3.2	ἐλήλυθεν ἡ ὥρα·
3.2	<u>δόξασόν</u> σου τὸν Υἴον,
3.3	ἵνα ὁ Υἱὸς <u>δοξάσῃ</u> σέ, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς <u>ζωὴν αἰώνιον</u> .
3.4	αὕτη δέ ἐστὶν ἡ <u>αἰώνιος ζωή</u> , ἵνα γινώσκωσιν σέ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.
3.5	ἐγὼ σε <u>ἐδόξασα</u> ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον <u>τελειώσας</u> ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω·
3.6	καὶ νῦν <u>δόξασόν</u> με σύ,
3.7	ΠΑΤΕΡ, παρὰ σεαυτῷ τῇ <u>δόξῃ</u> ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

Van die opvallendste merkers in hierdie gedeelte is: δόξαζω (5 keer), wat wedersyds betrekking het op die Vader en die Seun en αἰώνιος ζωή (2 keer) wat die vrug van die Seun se werk beklemtoon. Die familieterme πάτερ en υἱός (beskrywend van God en Jesus) plaas hierdie verse in die konteks van die familie.

Opvallend ook is die dualisme tussen die 'bo' en die 'onder' soos verwoord in πρὸ τοῦ τὸν κόσμον, οὐρανός, en τῆς γῆς.

Semi-kola 1-3.6 vorm deel van die Agent se verslag en staan in die verlede tyd (let op die verlede tyd van die werkwoorde wat gebruik word bv. τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς (*perfektum*.) μοι ἵνα ποιήσω (*aoristus*) - wat as 'n opsomming van die Agent se verslag beskou kan word).

Dit is uit semi-kola 1 en 2 duidelik dat Jesus se aardse bediening einde se kant toe staan. Ons tref Jesus in 'n biddende posisie aan, met sy oë hemelwaarts geslaan. Die eerste 5 verse beklemtoon die intieme verhouding tussen die Vader en die Seun. Jesus bid om 'n wedersydse verheerliking tussen die Vader en die Seun. Die Vader word as die Sender voorgestel en die Seun as die Een wat gestuur is. Jesus se posisie as gestuurde kom ook duidelik in v. 8, 18, 21 en 23 aan die lig. Die absolute mag van die Vader word in hierdie openingsverse deurgaans beklemtoon. Die Vader het sy mag aan Jesus oorgedra en Hom met mag oor alle vlees voorsien. Uit die 'alle vlees' het die Vader ook aan Jesus 'n groep mense voorsien aan wie Jesus op sy beurt die ewige lewe kon gee (3.3).³⁶⁰ Dat Jesus alle mag gekry het, loop uit op die gawe van die ewige lewe wat Jesus aan mense beskikbaar kon stel. Die Vader word uitgebeeld as die Een wat alles voorsien en Jesus as die Een wat alles van die Vader ontvang het. In v.8 gee Hy byvoorbeeld aan Jesus die woorde sodat die mense weet dat alles van die Vader kom (v.7). Alles wat Jesus doen vind dus op die gesag van die Vader plaas (Morris 1971:721).

Volgens 3.5 is dit duidelik dat Jesus met 'n spesifieke agenda deur die Vader na die aarde gestuur is en dat Hy 'n sekere taak moes volvoer. Jesus het sy opdragte van die Vader ontvang en is ook deur die Vader bemaagtig om daaraan uitvoering te gee. Nou, met die afhandeling van sy werk, keer Hy na sy Vader terug.

Die eerste vyf verse word deur die temas van δόξασόν en αἰώνιος ζωή oorheers.

Om verheerlik te word, word by wyse van 'n versoek twee maal deur Jesus tot die Vader gerig (3.2 en 3.6). Die rede vir sy versoek is dat (ἵνα-redewend) die Vader terselfdertyd ook in Jesus se verheerliking verheerlik kan word (3.2). Jesus se versoek is dus nie uit selfsugtige motiewe gebore nie, maar het die heerlikheid van die Vader as mikpunt.

Jesus se versoek om verheerliking geskied teen die agtergrond van sy aardse bediening. Sy tydperk op aarde kan ewe-eens met δόξα beskryf word (3.5). Ook hier op die aarde was die Vader die objek van Jesus se verheerliking. Dit het bestaan uit sy uitvoering van die Vader se opdragte (τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω) (3.5).

³⁶⁰ Barrett (1978:502) beskou ἵνα as gedeeltelik doelstellend en gedeeltelik verduidelikend; (Groenewald 1980:345; (Morris 1971:718).

Waaruit het sy werk op aarde bestaan? In 3.3 word dit opgesom met: δῶση αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Aan almal wat die Vader Hom gegee het, het Hy die ewige lewe gegee. Volgens Newman and Nida (1980:526) staan Jesus in 'n kousatiewe posisie teenoor die lewe. Die skenking van die ewige lewe word as 'n daad gesien waarmee Jesus die Vader verheerlik het. Die argument is soos volg: Die Vader het aan Jesus alle mag gegee. Op grond van die mag wat Jesus ontvang het, het Hy die ewige lewe aan sy mense beskikbaar gestel. Die gawe van die lewe beweeg dus van die Vader, wat as die Bron daarvan beskou kan word, na die gestuurde van die Vader nl. Jesus, om uiteindelik deur die mense in ontvangs geneem te word. In die res van die hoofstuk word die Vader telkens uitgebeeld as die Een wat oor alles beskik en gevolglik kan voorsien/gee (vgl. 17:6, 9, 14).

Wat behels die ewige lewe? In 3.4 word 'n beskrywing van die lewe gegee wat as 'n soort definisie beskou kan word. Die ewige lewe word in verband met kennis (γινώσκωσιν) gebring. Kennis allereers van die Vader as die enigste, ware, God en kennis tweedens van Jesus Christus as gestuurde van die Vader.³⁶¹ Die *praesens* subjunktief dui aan dat die kennis 'n voortgaande proses is. Dit val op dat die Vader hier as God beskryf word en gekarakteriseer word met die twee eienskappe t.w. μόνον en ἄληθινόν.³⁶² Brown (1970:741) sê dat dit hier om die basis van die monoteïsme gaan. Hierdie beskrywing van God stem met die beeld van die Vader as die gesagsfiguur in die familie ooreen. Dit is alleen van God dat gesê kan word dat Hy die 'enigste' is (Barrett 1978:504). Jesus weer, word ook as objek van kennis uitgesonder en beskryf as ὃν ἀπέστειλας. Dit is ook die eienskap wat in v.8 herhaal word. Om Jesus as gestuurde van die Vader te ken, open dus die moontlikheid om met die realiteit van 'bo' kontak te maak. Kennis vloei dus uit die openbaring van 'bo'. Dit lei tot die gelowige aanvaarding van Jesus as gestuurde van die Vader en loop uit op 'n vereniging met Jesus (Van der Watt 1986:678).

Carson wys daarop dat die kennis van God méér inhou as bloot 'n intellektuele, kognitiewe kennis van wie God is. Hierdie kennis behels

³⁶¹ Semi-kolon 3.4 word o.a. deur Schnackenburg (1982:172) as 'n redaksionele invoeging beskou. Ander weer, sien dit as 'n kantaantekening (Barrett 1978:503), (Brown 1970:752).

³⁶² Van der Watt (1986:674) sê die feit dat 'n waarheidsaspek in hierdie hoofstuk in die eerste plek van God gebruik word en dan verder gebruik word as die wyse waarop sy eiendom in die wêreld ingaan, beteken dat iemand wat die ware God ken, die lewe het. Wie lewe, leef met die waarheid as rigtinggewer in hierdie wêreld vir al sy doen en late. Dit toon die bepaalde verandering wat in 'n gelowige se lewe plaasgevind het.

onteenseglik ook 'n navolging van en gemeenskap ('n persoonlike verhouding) met die Seun en die Vader. Van der Watt (1986:685) vat dit goed raak as hy sê dat waar diegene wat aan God behoort anders is en anders optree as mense wat nie aan God behoort nie, dáár kan die lewe en die effekte van die lewe gesien word. Anders gesê: Om God waarlik te ken is om in Hom te glo (Kysar 1993:90). Dit is om aan 'n lewe blootgestel te word wat andersins nooit ervaar of kenbaar was nie.³⁶³ Lewe en ewige lewe dui wesenlik op dieselfde saak en is die gevolg van 'n persoonlike verhouding met Jesus Christus.³⁶⁴ In die woorde van Van der Watt (1986:677): 'Hierdie realiteit of moontlike ontdekking van die realiteit bestaan nie in die kosmos self nie. Jesus het dit kom openbaar en as sodanig is dit 'n eskatologiese realiteit. As deel van die realiteit wat Hy openbaar het, het Hy die ewige lewe gebring. Die 'ewige lewe' dui op die bestaan van die gelowiges binne die bo-aardse (eskatologiese) realiteit wat met die koms van Jesus teenwoordig geword het. Daarin lê ook die onmiskenbare presentiese aard van die ewige lewe.'

Schnackenburg (1980:352) toon in sy uitgebreide ekskursie oor die tema van lewe in die evangelie, aan dat Jesus, as gestuurde van die Vader, die oorsprong van lewe is.³⁶⁵ 'Die begrip lewe bied dan ook die ruimte en moontlikheid daarvoor dat die gelowige in sy nuwe realiteit in die volste sin van die woord kan eksisteer' (Van der Watt 1991:112). Die ewige lewe is deel van die familie en sensitief vir die goddelike realiteit.

³⁶³ 'To know God is to be transformed...' (Carson 1991:556)

³⁶⁴ 'Eternal life is not so much everlasting life as personal knowledge of the Everlasting One.' Carson (1991:556).

³⁶⁵ Die volgende opsomming van lewe word deur Schnackenburg (1980:355) aangebied:

- 1) Jesus is die vertrekpunt en heet daarvolgens die brood van die lewe (6:35), lig vir die wêreld (8:12), en die lewe self (14:6).
- 2) God se lewe word in die persoon van Jesus vergestalt. Dit bestaan in die leef van sy woorde (6:63, 68) en word simbolies deur tekens van gesondmaking, voeding en opwekking oorgedra.
3. Die gawe van die lewe is 'n antwoord op die mens se soeke na verlossing en die betekenis van sy bestaan. Jesus is derhalwe die lig vir die lewe (1:4). Die lewe is 'n konsep wat verlossing uitspreek en is slegs toeganklik deur die geloof.
- 4) Die lewe wat van God ontvang word bestaan nie uit materiële verbetering of magiese kragte nie, maar is 'n Goddelike realiteit nl. om deel te hê aan God se lewe met die Vader as die bron van alles (2:26). Dit is die uitdrukking van 'n nuwe bestaan.
- 5) Die lewe word ook sakramenteel bevestig. Dit dien as teken van die binding (vereniging) met Christus.
- 6) Die lewe verkry ook 'n morele verpligting. Dit word bewys deur liefde vir die broer. Die lewe wat God voorsien word bewys deur die gemeenskap met mekaar. Die Christelike bestaan wat 'lewe' genoem word, is 'n gawe maar ook 'n verantwoordelikheid (taak).

Johannes gebruik die begrip lewe (en geboorte) om sy soteriologie te ontwikkel. God se mense is deur die Vader aan die Seun gegee. Die Seun en die Vader is een (14:10-11) wat meebring dat kennis van die Seun ook kennis van die Vader impliseer. Hulle is opgeneem in die verhouding tussen die Vader en die Seun en leef in kontinuïteit met die Seun. As hulle rolmodel vind sy lewe gestalte in hulle daade en woorde. Soos die Seun die Vader liefhet en gehoorsaam, só doen die mense van God t.o.v. die Seun ook. Hulle het sy Woord as die waarheid aanvaar d.w.s. daarvolgens begin leef en sodoende uitvoering aan die wil van die Vader begin gee. God se mense leef dus met en uit hulle kennis (verhouding) van die Seun en die Vader.

Hierdie verheerliking van die Vader stem ooreen met die glorie van die Seun se posisie by die Vader, voor Sy inkarnasie. Die Seun bid nou om in daardie posisie herstel te word (2.6).

Skematies kan die simmetriese struktuur soos volg weergegee word:

a.	δόξασόν σου τὸν υἱόν
b.	υἱὸς δοξάση σέ
d	ἡ αἰώνιος ζωή,
D1.	Τὸ ἔργον τελειώσας
b1.	ἐγώ σε ἐδόξασα
a1.	δόξασόν με

Dit is duidelik dat die beskrywings van die ewige lewe deur aankondigings van die verheerliking van die Vader en die Seun omring word.³⁶⁶

Oorhoofs word hierdie konstruksie teen die agtergrond van sy 'uur' geplaas (3.1). Jesus se hele versoek in hierdie gedeelte word dus bepaal deur die gebeure van hierdie 'uur'. Daar is reeds op Brown (1970:617) se opsomming van ὥρα gewys.³⁶⁷ In hierdie geval verwys ὥρα na Jesus se opstanding en sy terugkeer na die Vader omdat bg. analise toon dat ὥρα hier baie sterk by δόξα aansluit. Dit is 'n aanduiding van die planmatigheid en ordelikheid waarmee God se werk geskied.

³⁶⁶ Newman and Nida (1980:583); Brown (1970:751); Malatesta (1971:195)

³⁶⁷ Volgens Brown kom ὥρα 26 keer in die evangelie voor. Hoewel dit nie buitengewoon baie vir 'n evangelie is nie, is dit opvallend dat Johannes van ander evangelies se aanbidding verskil. Waar ander evangelies dit hoofsaaklik letterlik (spesifieke uur in die dag) gebruik, dui Johannes se aanbidding dikwels op 'n betekenisvolle periode in Jesus se lewe. Dit geld veral in die gevalle waar die bepaalde lidwoord en persoonlike adjektief gebruik word (die uur; My uur). In gevalle waar die onbepaalde lidwoord gebruik word ('n uur) dui dit hoofsaaklik op gebeure wat deur 'Jesus se uur' bepaal word.

Jesus rig hom tot sy Vader wat ses keer in hierdie gebed aangespreek word. Telkens deur die evangelie is vermeld dat die ‘uur’ nog nie gekom het nie (2;4; 7:6,8,30; 8:20). Ten einde die δόξα te realiseer, moes Jesus eers via die kruis deur die dood gaan. Sy dood is onlosmaaklik deel van die verheerliking.

Hierdie gedeelte word deur die tema van δόξα oorheers. Die leksikale betekenis van die woord dra in hierdie konteks die betekenis van ‘grootmaak/gewigtigheid/belangrikheid/eer’.³⁶⁸ Dit wil die teenoorgestelde tuisbring as die selfontlediging wat Jesus se inkarnasie gekenmerk het (3.6). Carson (1991:554) ondersteun hierdie betekenis en beskrywe dit soos volg: ‘to glorify is to clothe in splendour.’ Sy versoek is dus om deur sy Vader met die glorie en heerlijkheid bekleed te word. Hoewel Jesus se verheerliking stellig na die hoogtepunt van sy lewe verwys en as die eindpunt van al sy werk beskou kan word, is dit nie ‘n doel op sigself nie.³⁶⁹ Die Vader se verheerliking is soos in 13:31-32 aan dié van die Seun verbind. Reeds is op Kysar (1993:53) se verstaan van δόξα gewys, nl. dat die Goddelike teenwoordigheid daardeur onmiskenbaar in die wêreld geprojekteer is. In die kruis is die werk van die Seun deur die Vader aanvaar en dien sy werke en woorde as bewys van God se teenwoordigheid in die wêreld. Die Seun keer as die bemiddelaar van God se heil na die Vader terug. Dit is die belangrike posisie wat Hy voorheen ook bekleed het. Met sy terugkeer verseker Hy die toekomstige posisie van sy mense. Volgens 17:24 is die weg gebaan sodat hulle Hom in die toekoms sal volg om ook te wees waar Hy is.

Die familiebeeld

In v.2 is daar sprake van drie geskenke:

1. Die Vader skenk (ἐδεδοκας) aan die Seun mag oor alle vlees.

³⁶⁸ ‘To cause someone to have glorious greatness - to make gloriously great, to glorify’ (Louw en Nida 1989:736).

³⁶⁹ Volgens Kittel (1967:46) word δόξα veral in korresponderende verband gebruik met die bedoeling om die glorie van die Vader en die Seun effektief te maak. Die krag van God word ook dikwels i.v.m. sy glorie gebring - veral waar Jesus se verhoging ter sprake is (vgl 17:5). Volgens Brown (1971:248) word talle verwysings na die δόξα van die aardse Jesus aangetref, klaarblyklik omdat Johannes vir Jesus vanuit sy verhoging beskryf. Sy δόξα word van sy dood herlei. In sy dood ontstaan ‘n situasie waar God in hom verheerlik word (13:31). Om die lyding in dié lig te sien, plaas δόξα op die aardse Jesus.

2. Die gevolg hiervan is (ἵνα) dat die Seun in staat gestel word om die ewige lewe aan die mense te gee (δέδωκας).³⁷⁰ Die Vader het die Seun lief en het alles in sy hand gegee (3:35; 5:20-21). So is die Seun bemaagtig vir sy taak om die ewige lewe vir mense te gee.
3. Die ontvangers van die ewige lewe is ewe-eens 'n geskenk (δῶση) van die Vader aan die Seun.

Die Vader word voorgehou as die Een wat alles gee. Daarmee word sy absolute mag en outoriteit deur Malastesta (1971:195) raakgesien. Die Vader gee aan Jesus nie alleen die mag oor alle vlees nie, maar stel ook sy mense in Jesus se hand (vgl. ook v.6, 9, 24).

Die orde waarin die geskenke uitgedeel word val op. Die Vader skenk dit eerstens aan die Seun wat dit op sy beurt aan die mense laat toekom. Die familie openbaar 'n hiërargiese struktuur met die God wat as die hoof van die familie sy plek inneem. Hiervolgens kan gesê word dat die Vader die primêre Bron van alle reserwes is. Hy is die groot Skenker wat agter alles staan. Die Vader beheer en bepaal die lewe. Hierdie beskrywing van die Vader se optrede en karakter herinner sterk aan die optrede wat van 'n aardse vader as besorgde familiehoof verwag kon word. Gedring deur die liefde vir sy familie, was dit primêr sy verantwoordelikheid om in die behoeftes en nood van die onderskeie lede te voorsien. Met hierdie beskrywing van God as Vader wat ook as die groot Voorsiener uitgebeeld word, is 'n duidelike verband met die optrede van 'n aardse vader gelê. Jesus weer, neem dieselfde posisie as die oudste seun in 'n familie in. Met sy eie siening dat Hy die gestuurde van die Vader is (vgl. v.3, 8, 18, 21 en 23) beklemtoon Hy sy opgelegde taak en sy gehoorsaamheid daaraan. Gehoorsaamheid was van seuns verwag en daarmee is hulle vaders groot eer besorg.

Die gawe van die Vader deur die Seun aan die kinders is dus die ewige lewe. In v.3 is dit i.t.v kennis beskryf. Om die lewe te besit beteken om God te ken. As onthou word dat Carson hierdie kennis as 'n persoonlike verhouding beskryf het, kan die lewe in die familie herken word. Dit behels die korrekte optrede van aanvaarding, begrip ens. van die familielede teenoor mekaar. Dit behels ook dat kinders hulle plek in die familie ken. Saam met Van der Watt (1999:235) kan gesê word: 'Seen thus, it becomes clear why life and knowledge are so easily related. Life means to exist, act,

³⁷⁰ Newman and Nida (1980:526) wys op die kousatiewe aard van die stelling. Jesus se optrede word as die rede uitgesonder waarom mense die ewige lewe kan besit.

feel and relate in the world in which you live and to know other members in your family.' Om God te ken, lei derhalwe tot die regte gedrag (m.a.w. volgens die wil van die Vader). In v.3 staan die kennis van God direk in verband met die lewe in die familie. Kennis van die Vader en die Seun vorm die basis waarvolgens 'n familielid geweet het hoe om hom volgens die karakter van die familie te gedra.

Soos dit reeds gesê is, behels die ewige lewe vir die deelnemers daaraan 'n vreemde of 'ander' bestaan en optrede hier op aarde. Omdat hulle aan God behoort leef hulle op die aarde voort, maar wel 'volgens die kontoere van die bo-aardse realiteit waartoe hulle behoort' (Van der Watt 1986:686). Soos Jesus in gehoorsaamheid teenoor sy Vader opgetree het en die 'ander' realiteit verteenwoordig het, só word diegene wat aan God behoort ook geroep om te lewe. Dit is 'n lewe wat in vele opsigte ooreenstem met die lewe van die intieme verhoudings van liefde en gehoorsaamheid wat in 'n gewone familie, tussen 'n vader en sy kinders geheers het. Die Seun openbaar die kenmerke en aard van die familie deur sy lewe. Die konteks hier bevat verskeie familieterme. Afgesien van die hoof persoonlikhede nl. Vader en Seun, moet uitdrukkings soos *die ewige lewe gee, U ken, die Vader gee mense aan die Seun* figuurlik verstaan word. Dit kan dan dui op die metaforiese verstaan van die familie. Om die Vader te ken is om Hom as kind in 'n gesinsopset te ken. Dit impliseer dat 'n kind sy posisie t.o.v. alle lede in die gesin ken. Om te lewe is om vry te handel, onder die versorgende en bewarende hand van die Vader te staan en om met ander lede van die gesin te verkeer en in verhouding te tree.

Dit is die rede waarom vir Johannes, die ewige lewe nie op 'n toekomstige aeon nie, maar op 'n manier van lewe in die hede dui.³⁷¹

Ekklesiologiese perspektiewe

Met die erkenning van God as enig en waaragtig en Jesus Christus as gestuurde van dié God word alle moontlikhede van politeïsme vir die geloofsgemeenskap afgesny.

Jesus se bediening op aarde is deur die Vader moontlik gemaak omdat mag oor alle vlees aan Hom geskenk is (ἐξουσίαν πάσης σαρκός) (3.3). Die vraag kan gevra word of sy inkarnasie in die lig hiervan wel 'n daad van volledige selfontlediging was? Daar is reeds daarop gewys dat Jesus se versoek om verheerliking die teenoorgestelde behels as wat sy

³⁷¹ 'In accordance with the Johannine view of eternal life, however it is important to recognize that believers possess this life already while they are still on earth...' (Schnackenburg 1982:173).

selfontledigende inkarnasie te kenne wou gee.³⁷² Brown sluit by Käsemann aan en beweer dat Johannes, anders as wat bv. in Fil.2:7 beskryf word, Jesus se bediening nie as ‘n ontleding tipeer nie.³⁷³ Schnackenburg verbind Jesus se ‘gesag oor alle vlees’ aan sy soteriologiese rol, nl. om diegene wat die Vader aan hom gee, te red.³⁷⁴

Ofskoon dit wil voorkom of die standpunte van Brown (en Käsemann) dié van Schnackenburg en Carson uitsluit, kan met die volgende konklusie volstaan word: Jesus het wel afstand van sy pre-eksistente glorie gedoen (2.6). Die Vader het Hom egter met ‘n opdrag na die aarde gestuur (2.5). Ten einde die opdrag tot verheerliking van die Vader uit te voer, is Hy met die nodige gesag toegerus. Die opdrag is suksesvol afgehandel en die Seun vra nou sy vorige posisie by die Vader terug.

Alhoewel die Seun gesag oor alle vlees ontvang het, bekom slegs diegene wat die Vader aan hom gee, die ewige lewe (3.3). Moet $\pi\alpha\nu\ \delta\ \delta\acute{\epsilon}\delta\omega\kappa\alpha\varsigma\ \alpha\upsilon\tau\omega\ \delta\acute{\omega}\sigma\eta$ as ‘n selektiewe daad van die Vader vertolk word? Staan dit nie in kontras met uitsprake dat God se liefde vir die wêreld bedoel is nie? (3:16). Is hier m.a.w. sprake van predestinasie? Schnackenburg (1980:259) voorsien ‘n volledige en weldeurdagte ekskursie oor die probleem van predestinasie in die evangelie. Wat sy bydrae veral waardevol maak is dat hy die betrokke teksverse in hulle onderskeie kontekste bespreek. Die teologiese waarde van elk kom daarvolgens duideliker aan die lig.³⁷⁵ Die probleem setel in die kontrasterende uitsprake i.v.m. die oorsprong van geloof. Kysar (1993:72) bespreek dieselfde onderwerp onder die opskrif ‘determinasie’. Die eenvoudige vraag wat aan die wortel van hierdie

³⁷² ‘The petition asks the Father to reverse the self-emptying entailed in his incarnation and to restore him to the splendour that he shared with the Father before the world began’ (Carson 1991:554).

³⁷³ ‘If the Word became flesh, he did not empty himself, for in the incarnation he was granted power over all other flesh (17:2; 27).’ (Brown 1970:752).

³⁷⁴ ‘The Son’s all-embracing plenary power is presented as a saving power for all men who belong to him’ (Schnackenburg 1982:171).

³⁷⁵ Schnackenburg bespreek eers dié teksgedeeltes wat die menslike verantwoordelikheid beklemtoon: Daarvolgens blyk geloof ‘n opdrag aan alle mense te wees om hulleself aan Jesus te verbind. Volgens Schnackenburg is dit die dominante kerner van geloof in die evangelie. Geloof word as ‘n direkte oproep uitgedruk in 10:37; 12:36; 14:11. Volgens 6:29 is geloof die enigste ‘werk’ wat God verlang. In 1:7; 6:29-30; 11:15,42; 13:19 word ‘n ‘soekende’ geloof gevra. Geloof as voorwaarde kom o.a. in die volgende gedeeltes na vore: 1:12; 3:15-16, 18, 36; 5:24. Voorwaardelike frases is o.a. 8:24; 11:40; 12:47. Geloof as ‘n direkte bevel in teenstelling met ongeloof is: 3:12; 4:48; 5:38, 44, 46-47; 8:45-46. Gedeeltes wat geloof as genade van God beskryf kom o.a. in hoofstuk 6:44 voor (kyk die konteks wat tot Jesus se woorde aanleiding gee. Kyk ook 6:65 wat daarby aansluit).

vraagstuk lê is: Is geloof (die oorgang van die duisternis na die lig) die mens se verantwoordelikheid of is dit deel van God se plan wat Hy alleen uitvoer? Volgens Schnackenburg verteenwoordig Jesus se onmiddellike volgeling 'n sekere model wat die verdeling van mense in hierdie twee groepe mense verteenwoordig: dié wat aan Jesus behoort en diegene wat onder die invloed van God se opponent staan. Veral is die uitsprake oor Judas in dié opsig betekenisvol. In 13:2 en 13:27 word Judas as die gedoemde persoon uitgesonder in wie die Satan werksaam is. Sy eie optrede en keuses as dief verraai egter 'n innerlike korrupsie (12:6). Dieselfde tendens herhaal hom in 8:43-47. Die mense daar is geslote vir God se woorde en kan nie tot inkeer kom nie. Nadere ondersoek uit die konteks bring aan die lig dat hulle morele optrede hulle ware identiteit verraai. Die identiteit van die ander groep weer (mense van God), setel volgens 17:2,6 in die feit dat die Vader hulle vir die Seun gegee het. Alles wat aan die Vader behoort is egter ook die eiendom van die Seun (17:10). Hulle behoort aan die Seun omdat hulle sy woorde aanvaar en geglo het. Onderliggend aan hierdie uitsprake kan die oortuiging dat God se mense deur God self uit die wêreld uitgekies is nie misgekyk word nie (17:6; 15:19). Hoofstuk 17 vertoon derhalwe beslisse trekke van predestinasie (Barrett 1978:502). Schnackenburg gaan egter verder om te sê dat die evangelie in geheel nêrens melding van 'n eksklusiewe groep uitverkorenes maak nie.³⁷⁶ Die werkwoord 'uitkies', het volgens hom 'n beperkte betekenis en dui hoofsaaklik op die verkiesing van die 12 dissipels. Verdere bewyse wat 'n eksklusiewe ekklesiologiese standpunt afwys, is die wyse waarop buitestaanders geakkommodeer word. Die Samaritane (4:39-42) en Grieke (7:35;12:20-24) kan as voorbeelde dien.

Daar mag verskeie moontlike verklarings vir hierdie paradoks in die geloof aangevoer word,³⁷⁷ maar uiteindelik moet beide Schnackenburg en Kysar

³⁷⁶ 'It is not possible to find anywhere in the gospel of John a divine predestination and election of certain men who come to themselves, rise up and are saved by gnosis. It would be much more correct to say that this election takes place in the history of life of the disciples and God's only means of choosing is through Jesus' (Schnackenburg 1982:214).

³⁷⁷ Kysar (1993:72) bied vier interessante moontlike oplossings vir die kontradiksie van geloof aan:

- 1) Lees en interpreteer die een kant in die lig van die ander. Bv. Alle persone is deur God gekies om tot geloof te kom en almal is aan die Seun gegee. Dit word nou egter aan elke individu oorgelaat om 'n keuse vir geloof te maak. Die teenoorgestelde sou wees: slegs hulle wat aan die Seun gegee is, sal die keuse vir geloof uitoefen.
- 2) Die evangelie bied hierdie kontradiksie doelbewus aan om die oënskynlike vereenvoudiging van die geloof te besweer. Dit kon 'n moontlike probleem in die vroeë kerk gewees het.
- 3) Die evangelie is moontlik die produk van 'n nuwe teoloog wat hierdie kontradiksie onnadenkend in sy betoog ingevoer het. Dit is te verstane dat dit nie as 'n baie gewigtige argument beskou nie.
- 4) Hierdie paradoks spruit uit die verskil tussen die persoonlike standpunt van die outeur en die tradisie van die geloofsgemeenskap. Lg. weerspieël die ervaring van die missionêre arbeid van die

volstaan met die erkenning dat die evangelie nie 'n finale antwoord op hierdie tergende raaisel verstrek nie. Albei kante van die paradoks bly onteenseglik 'n realiteit in die evangelie.

Wat behels die werk wat Jesus in opdrag van die Vader afgehandel het? (2.4). Dui dit slegs op die werk wat Hy tot in daardie stadium voltooi het, of het dit ook betrekking op sy naderende dood en verhoging? Carson (1990:556) is korrek in sy siening dat hierdie verse onderskeid maak tussen die glorie wat Jesus se aardse werk vir die Vader gebring het, en sy glorie in die hemel, waarvoor hy in v.5 vra. Die werke wat die Vader op aarde verheerlik het sluit sekerlik ook sy dood en verhoging in. Schnackenburg (1982:173) ondersteun hierdie siening en sê dat alhoewel Jesus se dood en opstanding nog in die nabye toekoms lê, dit deel vorm van die werke wat die Vader verheerlik.

καὶ νῦν sluit by die ὥρα van 3.1 aan en dui op sy dood en opstanding. Om weer in die glorie van sy pre-eksistensie opgeneem te word is die gebeure van hierdie 'uur' onvermydelik. Vir Johannes beteken Jesus se terugkeer na die Vader 'n herstel van dieselfde glorie wat die Seun se pre-eksistente bestaan gekenmerk het.

Met die beskrywing van die ewige lewe is die manier van lewe vir God se mense uitgestippel.

Dit sou moes begin met 'n erkenning na die oorsprong daarvan. Deur te onthou dat hulle lewe in die realiteit van die bo-aardse afspeel en die uitsluitlike resultaat is van die Vader en Seun se handelinge, behoort alle rede tot roem en hoogmoed by die wortels afgesny te wees. Die ekklesia behoort om dié rede aan hulle nederigheid kenbaar te wees.

Vervolgens sou hulle kennis van die Vader tot 'n identifisering met Jesus se lewe en tot soortgelyke optredes as syne aanleiding moet gee. Dit sou beteken dat 'n 'andersheid' of 'vreemdheid' aan die aardse realiteit waarin hulle optree, hulle kenmerk moet wees. Hierdie vreemdheid behoort neerslag te vind in die onderlinge optrede en verhoudings van familieleden teenoor mekaar. Iets van Jesus se liefde en ontferming behoort daarin neerslag te vind. Die klem behoort op mense en hulle behoeftes, eerder as op reëls en die organisasie te val.

gemeenskap. In tye van sukses is op die menslike verantwoordelikheid klem gelê maar God se genade is beklemtoon wanneer hulle pogings minder vrug opgelewer het. Kysar kom tot die finale gevolgtrekking dat die kwaad in die identiteit van die mens setel. Die kosmiese dualisme wat kenmerkend van die evangelie is, loop parallel met 'n sg. menslike dualisme wat die identiteit van mense in 'bo' (geloof) en 'onder' (ongeloof) verdeel.

Die familie behoort in hulle andersheid ook kenbaar te wees in hulle openheid teenoor buitestaanders van die familie. Soos 'vreemdelinge' bv. Grieke en Samaritane welkom was om deel van Jesus se mense te word, só sal God se mense ook aan hulle inklusiwiteit kenbaar moet wees.

Opsomming v. 1-5

Die eerste 5 verse het die tema van $\delta\acute{o}\xi\alpha$ as hooftema. Die Seun het die Vader hier op aarde verheerlik in die gehoorsame uitvoering van sy opdragte. Dit het die openbaarmaking van die Vader onder mense behels. Die vernaamste hiervan behels sekerlik die vestiging van 'n groep wat as God se mense beskryf kan word. Hierdeur is die Vader verheerlik.

Die vraag ontstaan watter verband daar tussen die gebeure van hierdie *uur* (kruis) en die vestiging van dié reeds bestaande groep navolgers is? Waarskynlik lê die antwoord daarin dat die gebeure van hierdie uur die ewige lewe aan die volgelingen beskikbaar stel. Sou dit dan beteken dat hierdie twee gebeure selfstandig kan funksioneer? Stellig nie. Die lewe/ewige lewe setel in Jesus self (14:6). Dit is die Vader se geskenk aan almal wat Jesus as Seun van God aanvaar. Hierdie lewe bestaan daarin om ook in die Vader se lewe - die bron van alle lewe (5:26) - te deel. Om die lewe te besit, is dus 'n gawe wat gemeenskap met die Vader en die Seun moontlik maak. Dit gee uitdrukking aan die nuwe bestaan wat gelowiges (kinders) in 'n persoonlike verhouding met die Vader en Seun betree. Hulle word só ingebind in beide die Vader en die Seun se liefde (15:9). Volgens Schnackenburg (1982:353) is lewe die konsep wat die verlossing uitdruk en is dit slegs vir gelowiges toeganklik. Só sluit die begrip *lewe* by die gebeure van die *uur* (kruis) aan.

Dit is God se gawe in die Seun, maar is nie vir almal beskore nie. Slegs diegene wat deur die Vader aan die Seun toevertrou is, ontvang die ewige lewe (ware lewe). Hulle word in God se familie opgeneem. Ons leer die Vader ken as die eintlike samesteller van die familie. Die Seun het die taak om die familie te grondves.

Die familie word in hierdie gedeelte gekenmerk aan hulle besit van die ewige lewe wat met hulle kennis van die Vader en die Seun gedefinieer is. Dit is duidelik dat hierdie kennis tot 'n verhouding met die enigste, ware God lei. Dit sluit die belydenis in dat die Vader die enigste en ware God is, en dat die Seun ewe-eens God se Seun is. Die kennis behels egter meer. Soos aangetoon is, dui dit ook op 'n innige verhouding tussen kinders, Vader en Seun. Hierdie verhouding mond uit in 'n alternatiewe leefwyse wat die

familielede van nie-familielede onderskei. Dit kan as die manier van optrede van die *gemeente* beskryf word.

Die verheerliking waarvoor die Seun in hierdie gedeelte vra, staan i.v.m. die gebeure van 'die uur' nl. sy dood. Die Seun se dood lei tot die Vader se verheerliking want sodoende word die lewe aan die kinders beskikbaar gestel. Hy het die Vader verheerlik in sy gehoorsaamheid. Dat sy missie suksesvol voltooi is, blyk uit sy versoek om weer in die heerlijkheid van sy pre-eksistente bestaan by die Vader opgeneem te word.

17:6-8

3.7	Ἐφάνερwsά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου.
3.8	σοὶ ἦσαν κάμοι αὐτοὺς ἔδωκάς, καὶ τὸν λόγον σου <i>τετήρηκαν</i> .
3.9	
3.10	
3.11	νῦν <i>ἔγνωκαν</i> ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν·
3.12	ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς,
3.13	καὶ αὐτοὶ <i>ἔλαβον</i>
3.14	καὶ <i>ἔγνωσαν</i> ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον,
3.15	καὶ <i>ἐπίστευσαν</i> ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Inleiding

In v.6-8 (3.7-3-15) doen Jesus verslag oor sy afgehandelde taak:

Die Vader se Naam is aan die dissipels (dit is diegene wat deur die Vader aan Hom uit die wêreld gegee is en wat aan God behoort het) geopenbaar (ἐφάνερwsά) (3.7).³⁷⁸ Sy taak was suksesvol want mense het die woord (λόγον) van die Vader bewaar (3.10). Die resultaat daarvan was dat mense tot die kennis (ἔγνωκαν) gekom het dat alles wat die Seun het, deur die Vader aan Hom gegee is (3.11). Die kennis voorsien dus die erkenning van die verwantskap wat tussen die Vader en die Seun bestaan. Die kennis sê Van der Watt (1986:669) is openbaringskennis wat m.a.w. direk van Jesus en indirek van die Vader kom. In hierdie opsig speel Jesus dus 'n middelaarsrol as hy die woorde van die Vader aan sy mense bemiddel (Malatesta 1971:199).

³⁷⁸ ἐφάνερwsά kom vier keer in die evangelie as 'n term van openbaring voor (1:31; 2:11; 9:3; 7:4).

Hierdie gedagte word in v.8 (3.12-15) uitgebrei en funksioneer afsonderlik van 3.7-11) sodat gesê kan word dat dié twee gedeeltes 'n simmetriese patroon vertoon. Die *alles* (πάντα) wat die Vader aan Jesus gegee het (1.11) word 3.12 nader gespesifiseer as die woorde (ρήματα) van die Vader wat die Seun aan sy mense gegee het. Dieselfde resultaat is opgelewer en word met drie werkwoorde beskryf: Dit is *ontvang* (ἔλαβον) *erken* (ἔγνωσαν) en *glo* (ἐπίστευσαν). Daar het 'n vertrouensverhouding tussen die Seun en die dissipels ontstaan.

As die verband tussen kennis en lewe onthou word, kan die kontak wat Jesus tussen God en sy mense met hierdie openbaring bewerk het, nie misgekyk word nie. Jesus se daade word met ἐφανερώσα (v.6; 3.7) en ἔδωκάς (v.8; 3.12) beskrywe. Beide kan die betekenis van 'bekendmaking' of 'openbaarmaking' hê. Die resultaat van sy daade was dat God se mense met kennis voorsien is wat 'n bepaalde neerslag in hulle lewens gevind het. Die verband tussen λόγον σου τετήρηκαν en ἔγνωκαν as eerste reaksie van die dissipels op Jesus se openbaring en ῥήματα καὶ αὐτοὶ ἔλαβον en ἔγνωσαν as hulle tweede reaksie op Jesus se werk is opvallend. Die kennis wat Jesus se werk vir die dissipels meegebring het, vind neerslag in hulle aanvaarding, erkenning en geloof (v.8) wat uitdrukking gee aan die nuwe lewe waartoe sy mense oorgegaan het. Die kennis waartoe Jesus se mense gekom het, kan as openbaringskennis bestempel word. Deur Jesus se persoonlike openbaring kan mense weet dat hulle met die Vader kontak kan maak.³⁷⁹ Hulle kan nou glo dat Jesus die gestuurde van die Vader is en sodoende ken hulle die Vader. Weereens is die verwantskap tussen kennis en geloof opvallend.³⁸⁰

In 1:14 het Jesus verklaar dat Hy die enigste weg na die Vader is. Sy taak is m.a.w. om die Vader aan mense bekend te maak. Dit geskied deur die naam (ὄνομα) en woord/e (λόγον/ρήματα) van die Vader aan hulle te gee. Soos reeds vroeër aangetoon dui die 'naam' van God op sy wese. Dit sluit aan by v.4 waar die verheerliking van die Vader ter sprake is. Dit is om sy karakter te openbaar.³⁸¹

³⁷⁹ Malatesta (1971:191); Bultmann (1978:375)

³⁸⁰ Moore (1982:135); Groenewald (1980:345)

³⁸¹ 'God's name embodies his character; to reveal God's name is to make God's character known.' (Carson 1991:558).

Schnackenburg stem grootliks daarmee saam.³⁸² Brown (1970:755) stel voor dat 'Ek is' die naam van God is wat deur Jesus aan die mense geopenbaar is. 'Naam' is uit eerbied gebruik om die woord 'Jahwe' te vermy. Ander verskil hiermee van hom omdat hierdie openbaringsformule volgens hulle slegs op God se bekendmaking betrekking het.³⁸³ Volgens Newman and Nida (1980:530) is die verwysing na ὄνομα van God 'n ander manier om na Homself te verwys.

Opsommend kan volstaan word deur te sê dat die naam wat deur Jesus aan die mense geopenbaar is, 'n aanduiding van God se karakter is. Jesus deel iets met sy mense waarvan net Hy weet. Van der Merwe (1995:382) vegelyk die twee 'werke' van Jesus wat met ἐφάνηρώσα (v.6; 3.7) en ἔδωκός (v.8; 3.12) beskrywe word soos volg:

Ἐφάνηρώσα σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις	τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκός μοι δέδωκα αὐτοῖς,
---	---

Van der Merwe kom dan tot die slotsom dat σου τὸ ὄνομα niks anders is as die τὰ ῥήματα wat die Vader aan Jesus gegee het om te openbaar nie. Die woord van die Vader is dus 'n weerspieëling van sy naam (karakter). Jesus se woorde is dus ook die Vader se woorde waarmee Hy uitdrukking aan die wese van God gee. Saam met Van der Watt (1991:108) kan gesê word dat die Seun gestuur is om God, wat niemand nog ooit gesien het nie, bekend te maak. Of anders gestel: die Seun het met sy sending die 'bo' tasbaar en leefbaar in die 'onder' verteenwoordig.

Die dissipels se reaksie op die woord word beskrywe met: ontvang (ἔλαβον), erken (ἔγνωσαν), glo (ἐπίστευσαν), en bewaar (τετήρηκαν). Dit is almal beskrywend van die gehoorsaamheid (geloof) waarmee die woord begroet is. Dit beteken dat God se mense, na die voorbeeld van die Seun, deur hulle optrede God se karakter bekend kan maak. Dit gaan gepaard met die erkenning/kennis (ἔγνωκαν) van Jesus se ware herkoms as gestuurde van die Vader. Uit die eerste vyf verse het die verband tussen kennis en lewe duidelik geblyk. Dit is 'n lewe wat volgens die reëls van God

³⁸² 'The name stands for God's being and nature, his holiness, justice, and love, which is certainly expressed in the address to the Father and attributes connected with the name' (Schnackenburg 1982:175).

³⁸³ Barrett (1978:505) sê dat Jesus nie hier aan 'n spesifieke naam vir God gedink word nie. Kyk ook Van der Merwe (1995:382).

se wêreld opereer en wat slegs in die geloof betree kan word (Kysar 1993:90). Om God te ken impliseer dan dat God deur die geloof in daardie persoon woon. Newman and Nida (1980:527) beklemtoon ook dat die kennis wat Jesus se openbaring meebring, gehoorsaamheid en liefde vereis. 'n Verhouding het daardeur tot stand gekom. Carson (1991:558) en Barrett (1978:505) tref onderskeid tussen die enkelvoud (woord) en meervoud (woorde). Eg. is volgens hulle 'n aanduiding van die Goddelike boodskap (openbaring) in sy geheel en lg. 'n aanduiding van die onderskeie gebooie (ἐντολαί). Die dissipels kon wel nie alle kleiner gebooie noukeurig onderhou nie, maar het wel hulleself aan die groter boodskap van Jesus verbind.

Die vraag wat gevra kan word is of hierdie beskrywing van die dissipels ooreenstem met hulle optrede ten tye van Jesus se aardse bediening en of dit nie eerder 'n beskrywing is van die latere christene ná die opstanding nie. Barrett (1978:505) huldig lg. standpunt en sê dat hierdie nouliks 'n beskrywing van die dissipels in Jesus se tyd kon wees (vgl. hulle gebreke bv. in 16:31-32). Johannes lewer volgens hom eerder 'n terugblik op die werk van die apostels vanuit die eerste eeu. Carson (1991:559) is m.i. korrek in sy onderskeiding tussen die geloof en gehoorsaamheid van die dissipels en dié van die wêreld, voor die opstanding.³⁸⁴ Jesus beskrywe sy volgelingen volkome realisties ten spyte van 'n negatiewe opmerking in 16:31-32. In vergelyking met ander 'dissipels' (lees: die wêreld) wat die woorde van Jesus te kras vind en gevolglik verwerp, stáán sy volgelingen by sy woorde. Selfs in gevaar en t.s.v. 'n onvolmaakte geloof, glo hulle dat Hy die een is wat van God uitgegaan het. Hierdie hoef dus nie 'n beskrywing van die na-pentakostiese christene te wees nie. Dit is egter duidelik dat hierdie groep die kiem van die latere uitgebreide Messiaanse gemeenskap verteenwoordig.

Dit verleen aan hierdie gebed 'n universele boodskap vir gelowiges van alle tye. Schnackenburg (1982:174) is korrek as hy sê dat hierdie woorde beskrywend is van alle latere gelowiges en in beknopte vorm die hele teologie van Johannes t.o.v. die verlossing van God se mense bevat. In die manier van omskrywing is dit vir hom duidelik dat die latere gemeenskap

³⁸⁴ Carson (1991:559) vergelyk nie die geloofstatus van die dissipels voor die opstanding (nog onkundig en dus hoofsaaklik ongelowig) met hulle geloofstatus ná die opstanding (meer ingelig en dus meer gelowig) nie. Hy onderskei eerder tussen die geloof van die dissipels en die gebrekkige geloof van die wêreld voor die opstanding.

hulleself só gesien en verstaan het: behorende tot die Vader, ‘n groep wat die Seun verheerlik, wat glo deur die woord te aanvaar.

Die Familiebeeld

Met die talle familieterme wat in hierdie gedeelte die oog vang, kan die beeld van die familie in die beskrywing van die Vader, Seun en gelowiges se optrede nie misken word nie. Die optrede van die Vader, Seun en die reaksie van die dissipels stem grootliks ooreen met die vorige perikoop (17:1-5).

Die Vader en die Seun se optredes word in hierdie gedeelte weer gekenmerk aan ἔδωκας (vyf keer). Die Vader is vier keer en die Seun een keer die subjek. Die Vader word weer as die bron van alle inisiatief uitgebeeld en met die beeld van 'n voorsienende familiehoof uitgebeeld. Die Seun tree gehoorsaam op en voer die opdragte van die Vader suksesvol uit. Die Seun se opdrag word in v.6 beskryf met ἐφανερώσα (bekendmaking) en met ἔδωκας (die deurgee van die woorde wat Hy by die Vader ontvang het (v.8). Daarmee tree die Seun in ooreenstemming met seuns in die antieke wêreld op, van wie dit verwag is om die opdragte van hulle vaders te gehoorsaam. Die rol wat hier aan die Vader toegeken word is dié van ‘n versorgende vader wat op die familie se behoeftes reageer en daarvolgens voorsiening maak.³⁸⁵ Die eienskap waaraan familielede van die wêreld onderskei word is hulle gehoorsame aanvaarding van Jesus se woorde.

Die vraag kan gevra word: waaraan gee hierdie gehoorsaamheid van die dissipels uitdrukking? Die antwoord sou wees: aan die versameling van genoegsame kennis (ἐγνωνκαν). Met die verband wat reeds tussen kennis en lewe gelê is, is dit duidelik dat uitdrukking aan die geloofsbinding en leefwyse in die goddelike sfeer van hulle bestaan gegee word. Kortom: hulle deelwording van die Goddelike realiteit. Dit is beskrywend van hulle geboorte van ‘bo’ (3:3,5,8) waarmee hulle geboorte in God se familie beskryf word. Dit impliseer dat hulle ‘n nuwe identiteit ontvang het wat in hulle lewe vergestalt word. ‘So loop die openbaring en redding in die Christologie van die gestuurde Seun tot ‘n funksionele eenheid saam’ (Van der Watt 1991:112).

³⁸⁵ Volgens Schnackenburg (1982:177) skep die outeur hierdie beeld van die Vader met gebruikmaking van die werkwoord δίδωμι wat 17 keer voorkom, en met die omvattende woord πάντα. Met die aanwending van persoonlike en besitlike voornaamwoorde in die tweede persoon enkelvoud, fokus hy verder op die Vader as voorsiener van alles.

Ekklesiologiese perspektiewe

Die frase τοῖς ἀνθρώποις οὐς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου beskrywe die dissipels en beklemtoon weer dat hulle oor geen inherente waarde beskik het op grond waarvan hulle onder Jesus se aandag gekom het nie. Hulle is eenvoudig deur God uit die wêreld aan Jesus gegee. Die leer van die predestinasie wat reeds ter sprake gekom het kan weer herken word.

Die ontstaan van die ekklesia kan na die voorsienende Vader teruggevoer word. Op sy inisiatief is 'n groep mense uit die wêreld gekies aan wie Jesus die Vader se opdragte bedien het. Sy openbaring aan hulle, van wie God is, is met geloof begroet. Dit het die ewige lewe, 'n nuwe wyse van bestaan vir hulle in hierdie wêreld moontlik gemaak. Die ontstaan van die ekklesia staan derhalwe direk in verband met die lewegewende werk van Jesus. Deur sy openbarende kennis, van wie Jesus is en wat sy ware herkoms is nl. dat Hy van die Vader uitgegaan het, is sy mense met die aanvaarding van sy woorde in die lewe van 'n bo-aardse realiteit verplaas.

Hierdie beskrywing van die *gemeente* se ontstaan moet in die lig van die metaforiese beskrywing van die *geestelike geboorteproses* verstaan word. Beide beklemtoon die soewereine handeling van God die Vader, soos bemiddel deur Jesus sy Seun.

Soos in die bespreking aangetoon is, staan λόγον, ὄνομα en ῥήματα met mekaar in verband as 'n verwysing waarmee Jesus die Vader openbaar. Van der Merwe (1985:358) som dit goed op as hy sê dat Jesus 'gave his disciples all the information which they needed to know God.' Dit is hierdie 'ontvangs' en 'bewaring' van die Woord waarmee die Vader bekend gemaak word wat ook die opdrag van die ekklesia bly. In aansluiting by 15:3 sê Van der Merwe (1985:368) dat hierdie woord van God toegelaat moet word om sy krag in die gelowige vry te stel. In die gehoorsame uitlewing hiervan kom die kerugmatiese verantwoordelik van die ekklesia voor die gees. In die algemeen kan onder die kerugmatiese diens van die ekklesia alle aktiwiteite van die gemeente verstaan word wat primêr op die unieke boodskap van die Bybel gefokus is. Die *gemeente* sal moet sorg dat geen hindernisse in die vrye gang van God se Woord in die weg staan nie. Die verspreiding van die kennis aangaande God is hoog op die prioriteitslys van God se mense. Dit kan moontlik as die hart van die *gemeente* se boodskap uitgesonder word omdat hierdie lewensveranderende kennis van God die krag besit om 'nuwe mense' op te lewer.

17:9-10

3.16	{ — — }	ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ·
3.17		οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσιν,
3.18	{ — — }	καὶ τὰ ἐμὰ πάντα <u>σὰ ἐστίν</u>
3.19		καὶ τὰ σὰ ἐμά,
3.20		καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

Inleiding

In v.9-10 (3.16-3.20) identifiseer Jesus Hom met die dissipels deur vir hulle te bid. Die gebed word in 3.16 aangekondig en in 3.17 gemotiveer: hulle is deur die Vader aan Jesus gegee en hulle behoort aan die Vader. En verder: alles word deur die Vader en Seun gemeenskaplik besit (3.18-19). Hierdie kort gedeelte sluit aan by die groter eenheid tot en met semi-kolon 3.34. Die tema van die Vader se beskerming vorm 'n deurlopende lyn in die gedeelte. In die lig van Jesus se afskeid is dit 'n groot behoefte.

Die kontras tussen die dissipels en die wêreld word in 3.16-17 skerp onderstreep. Jesus bid vir die dissipels maar nie vir die wêreld nie. Die kommentatore is dit eens dat hierdie vers nie teenoor 3:16 gestel moet word nie.³⁸⁶ Jesus se liefde is op die wêreld gerig, maar die wêreld ontvang dit nie positief nie. Só is die wêreld self verantwoordelik vir die kontras. In die lig van die konteks kan gesê word dat die wêreld nie oor die nodige kennis beskik nie en gevolglik nie in 'n geloofsverhouding met Jesus staan nie. Die wêreld deel derhalwe nie in die lewe wat die gevolg van hierdie kennis is nie. Die wêreld is juis die wêreld omdat Jesus se verhouding met die Vader nie erken word nie en die oorgang na die nuwe realiteit nie kon plaasvind nie. Hulle staan buite die laer vir wie die gebed bedoel is. Tereg merk Barrett (1978:506) op dat die enigste hoop vir die wêreld is om op te hou

³⁸⁶ Schnackenburg (1982:178); Barrett (1978:506); Brown (1970:763). Hierdie opmerking van Jesus skep oënskynlik 'n kontras met 3:16. Die versoeking is daar om Jesus in die lig van die Sinoptiese evangelies te probeer verklaar met sy oproep dáár om selfs vir vyande te bid. Of om Jesus in die lig van Paulus te stel wat 'n oproep tot gebed vir alle mense maak (1Tim.2:1). Sodanige interpretasies laat nie reg geskied aan die dualisme wat die evangelie van Johannes kenmerk nie. Carson (1991:560) stel dit só: 'However wide is the love of God (3:16) however salvific the stance of Jesus toward the world (12:47), there is a peculiar relationship of love, intimacy, obedience, faith, dependence, joy, peace, eschatological blessing and fruitfulness that binds the disciples together with the Godhead.' Die saak van die paradoksale predestinasie word weereens ter sprake gebring.

om wêreld te wees! Hulle moet Jesus se liefde aanvaar en die wêreld die rug keer. Die beweegredes vir hierdie gebed van Jesus vir sy dissipels is nie missiologies geïnspireer nie - m.a.w. dat hulle later die wêreld moet evangeliseer nie (v.18). Jesus voer 'n teologiese grond vir sy gebed aan, nl. dat hulle aan die Vader behoort. Jesus is oor die voortgesette verbinding tussen die dissipels en die Vader besorg. Hier kom die paradoksale predestinasie weer ter sprake: die dissipels behoort aan die Vader. Hy gee hulle aan Jesus oor, sodat hulle sy woord kan aanvaar. Wat hier egter duidelik uitstaan en die dissipels van die wêreld onderskei, is die intieme en persoonlike band tussen hulle en die Vader. Hulle word onderskei aan die persoonlike band tussen hulle en die Vader (σοί εἶσιν).

Die belangrike Christologiese tema van die eenheid tussen die Vader en Seun kom in (3.18-19) soos ook in (5:19-30) ter sprake.³⁸⁷ Onder die gemeenskaplike besit van Jesus en die Vader tel heel eerste die dissipels. Hulle is deur die Vader aan Jesus toevertrou. Die gedagte moet egter verder geneem word om alle besittings hieronder in te sluit. Omdat die dissipels Jesus se woorde ter harte neem, word Hy in hulle lewens verheerlik (δεδόξασμαι-perf). (3.20) Die perfektum is volgens Lindars (1981:523) 'n aanduiding van die stabiele toestand in die geledere van die dissipels na afloop van die paasgebeure. Vir Brown (1970:763) dui dit op die kontinuering van Jesus se missie deur die dissipels. Met hulle gehoorsame ontvangs van Jesus se woorde het die dissipels hulle verhouding met Jesus in stand gehou. Met hulle optrede projekteer hulle sy Goddelike teenwoordigheid in die wêreld. Weliswaar is dit 'n gebrekkig verheerliking, maar tog beduidend anders as wat die wêreld aan te bied het. Die implikasie daarvan is dat hulle volledig met Hom assosieer en Hom as gestuurde van die Vader erken. In die metafoor van die familie is hulle posisie in die gesin verseker. As volwaardige lede geniet hulle erkenning deurdat die besittings van die Vader en Seun ook vir hulle toeganklik is. Die gemeenskaplike eiendom van die familie waaraan hier gedink kan word behels o.a. die vrede (16:33) en vreugde (15:11) van die Seun wat ook vir die kinders gegee is. Die eenheid van die familie word hiermee weer erken.

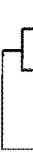
³⁸⁷ Schnackenburg (1982:178) voeg ook die beeld van die kudde/herder (10:1-10) hierby. Die kudde behoort volledig aan die Herder maar ook aan die Versorger wat agter die Herder staan en na die kudde omsien.

Die Familiebeeld

Teenoor die gebrek aan kennis wat die wêreld openbaar en gevolglik verantwoordelik is vir die verkeerde leefwyse, sorg die kennis waaroor die familie beskik vir die korrekte gedrag onder God se mense. Dit word o.a. weerspieël in die wedersydse eer wat familielede vir mekaar het. Die gemeenskaplike eer waarvoor Jesus in v.1 tussen Hom en die Vader vra, word uitgebrei om ook die eer wat die kinders Jesus laat toekom in te sluit (v.10). Die eenheid in die familie word met hierdie gemeenskaplike eerbetuiging van sy lede beklemtoon. Deur Jesus te eer word die Vader terselfdertyd vereer. Van der Watt (1999:238) vra die relevante vraag of hierdie uitdrukking (om eer te betuig) metafories geïnterpreteer moet word of nie. Sy antwoord is dat indien die uitdrukking 'om eer te bewys' 'n erkenning van iemand se grootheid is, dit nie as 'n metafoor beskou kan word nie maar bloot die praktiese gevolg is van die erkenning van wie Jesus en die Vader is. Hy meld egter dat hierdie beeld ingebed lê in die metaforiese netwerk van die familieverbandings. In antieke tye was dit 'n algemene praktyk dat alle lede in die familie die eer van die familie gemeenskaplik gedeel het omdat individue as deel van 'n groep beskou is en daarvolgens behandel is. Neyrey (1995:142) word deur Van der Watt aangehaal wat sê: 'One's identity and honour derive in a large part from membership in a family or clan.'

Die gebruik van families om oor besittings te beskik word in v.10 metafories vermeld deurdat die kinders as die gemeenskaplike besit van die Vader en van die Seun uitgesonder word (τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἔστιν καὶ τὰ σὰ ἐμά.). Die onderskeiding tussen mense en eiendom as besittings, is nie altyd duidelik getref nie. Van der Watt 1999:245 sê dat dit vir die families in antieke tye algemene praktyk was om oor besittings te beskik. God se familie was nie arm nie.

17:11-16.

3.21		καὶ οὐκέτι εἶμι ἐν τῷ κόσμῳ,
3.22		καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν,
3.23		κἀγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι.

- 3.24 Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου
 ᾧ δέδωκάς μοι,
 ἵνα ὡσιν ἐν καθῶς ἡμεῖς.
- 3.25 ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς
 ἐν τῷ ὀνόματί σου
 ᾧ δέδωκάς μοι,
- 3.26 καὶ ἐφύλαξα,
- 3.27 καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο
 εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,
 ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.
- 3.28 νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι,
 3.29 καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ
 ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς
- 3.30 ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου,
 3.31 καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς,
 ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου
 καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.
- 3.32 οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου
 3.33 ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.
 3.34 ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν
 καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

Inleiding

Die woorde καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ (3.21) is misleidend omdat die idee geskep word dat Jesus reeds vertrek het. Semi-kolon 3.28 gee perspektief. Jesus is op pad. Dit motiveer Jesus se gebed (3.16). Die tema van bewaring volg in semi-kolon 3.24 en word in 3.25 en 3.33 herhaal.

Weerspreek Jesus homself nie met die uitspraak dat Hy nie meer in die wêreld is nie? (3.21). Ander uitsprake in die afskeidsrede bevestig weer sy teenwoordigheid (15:1-10; 14:3; 14:18). Barrett (1978:507) is waarskynlik korrek met sy interpretasie dat hierdie uitspraak op Jesus se fisiese teenwoordig dui. Die Parakleet is reeds aangewys om Jesus se

teenwoordigheid te kontinueer. Hy sal in die dissipels wees. Dit impliseer dat die modus van Jesus se teenwoordigheid verander. Die dissipels bly egter in die wêreld agter. Die bewaring van die dissipels in hierdie wêreld is 'n belangrike tema in v.11-12 (3.21-3.27). Deur hulle verheerliking van die Seun (3.20) het hulle begin om die Seun se bediening oor te neem. Dit was die Seun se taak om die Vader te verheerlik d.w.s. om sy glorie in die wêreld te openbaar. Die dissipels maak ewe-eens deur hulle gehoorsame optrede nou die Seun se glorie aan die wêreld bekend. Hulle verbondenheid aan die Seun maak van hulle egter 'n prooi vir die wêreld waarvoor hulle beskerming benodig. Jesus vra die Vader daarvoor met: *πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου*. Die aanspreekvorm, *πάτερ ἅγιε*, enig in die evangelie, kombineer die Vader se voortrefflikhede met die familieterm. Volgens Carson (1991:561) berei hierdie uitdrukking die heiligheid van die dissipels waarvoor Jesus in v.17 vra, voor. Omdat die Vader heilig is, word dit ook 'n eienskap wat van die dissipels verwag word. Hulle behoort aan Hom en kan nie anders wees nie. Schütz (1986:133) wys daarop dat die bewaring waarvan in Johannes sprake is, in verband staan met die voortgesette verbondenheid aan die kerk. Die bewaring word hier in die konteks van heiligheid geplaas. Dit is juis die gevaar dat die wêreld God se mense weer sal terugruk in die wêreld en hulle ontrou aan hulle status as sy eiendom kan laat optree. Die Vader word hier as die bron van alle heiligheid voorgelê. Uit sy heiligheid vloei dié van Jesus en die dissipels voort. Hierdie aanspreekvorm is klaarblyklik uit liturgiese gebruike ontleen - moontlik tydens nagmaal.³⁸⁸

In aansluiting by Bultmann tref Van der Merwe (1985:403) 'n waardevolle aansluiting van terme wat die betekenis van die uitdrukkings verhelder:

τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου
ἁγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ

Hier kan gesien word hoe *τήρησον* met *ἁγιάσον* en *ὀνόματί* met *ἀληθείᾳ* korrespondeer.

Jesus se versoek *τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου* lewer twee interpretasie moontlikhede t.w. instrumenteel en lokaal.³⁸⁹ In hierdie

³⁸⁸ Vgl. Schnackenburg (1982:181)

³⁸⁹ 'in U naam' kan volgens die meeste kommentare instrumenteel of lokaal verstaan word. Met eg. word bedoel: 'deur U naam' m.a.w. sy naam word 'n instrument (van sy krag) waarmee kinders bewaar word. Só maak God se naam nie alleen sy karakter bekend nie, maar ook sy krag. Brown (1970:764) dien as 'n voorbeeld van hierdie interpretasie. As aanvaar word dat die naam, *ego eimi* is, bied die

konteks blyk die lokale interpretasie die meer aanvaarbare opsie te wees. Die naam van die Vader het betrekking op die karakter/wese van God. Die implikasie is dat die bewaring van die dissipels hulle getrou aan sy karakter hou. Beide die Seun en die Vader deel dieselfde karakter en koester gevolglik dieselfde ideale vir die dissipels. Hulle is van die wêreld afgesonder en moet bewaar word om aan hulle identiteit getrou te bly. Die bewaring van die dissipels is onontbeerlik vir hulle oorlewing in hierdie wêreld. Sonder die Vader se bewaring is daar min hoop dat hulle die aanslae van die wêreld sal kan deurstaan.

Die rede (ἵνα) wat vir die bewaring van hulle identiteit in 3.24 aangevoer word, setel in die eenheid tussen die Vader en die Seun waarop die eenheid van die dissipels moduleer. Dit is 'n baie belangrike tema in die afskeidsrede (vgl. 13:34ev. en 15:13 asook 17:22). Καθὼς moet as 'n vergelyking gesien word. Lenski (1961:1137) verhelder die betekenis deur daarop te wys dat dit hier nie om 'n identifikasie tussen die dissipels en God gaan nie, maar na 'n analogie. Die eenheid bestaan n.a.v. die voorbeeld van die geestelike gemeenskap, eenheid in strewe en doel wat tussen die Vader en Jesus bestaan. Carson (1991:562) plaas die klem, anders as Barrett, nie op die bewaring van hulle onderlinge eenheid nie, maar voer aan dat hulle (reeds bestaande) eenheid genoeg rede bied waarom hulle teen aanvalle van buite bewaar moet word. Die Vader en die Seun is albei gemoeid by die vestiging van 'n nuwe identiteit onder die dissipels. Indien hulle deur sy bewaring daaraan getrou bly, sal die Vader en Jesus duideliker in hulle optrede geken word en sal die karakter van die Vader en Seun sigbaar in die wêreld vertoon word.

Dieselfde gedagte van bewaring word in v.12 (3.25-3.27) teruggevind. Dit is kenmerkend van Johannes om vorige gedagtes te herhaal en dan sterker uit te bou. Dit dien as motivering vir Jesus se versoek vir bewaring van die dissipels.

Tydens Jesus se aardse bediening het Hy die dissipels bewaar - nie *deur* die naam wat die Vader hom gegee het nie, maar *in* daardie naam. Die dissipels is m.a.w. bewaar in die openbaring van God se karakter soos vergestalt in

gebeure van 18:5-8 'n goeie voorbeeld van sodanige bewaring. Daar slaan die soldate op die grond neer as Jesus sê dat dit Hy is (ego eimi). Lg. het die bedoeling dat die dissipels in die naam self bewaar word (lokaal). M.a.w. die dissipels word verander om lojaal aan God se karakter (naam) te bly. Carson (1991:561) en Schnackenbrug (1982:181) kies vir hierdie interpretasie. Hulle word bewaar vir wat hulle is, nl. 'n afgesonderde groep wat aan Jesus behoort. Dit sluit vir Carson sterker aan by die onmiddellike konteks en die bedoeling van die evangelie in sy geheel nl. dat Jesus gekom het om mense te verander om lojaal aan sy openbaring te bly. Ook pas die volgende frase (ὃ δέδωκός μοι) beter hierby in. ὃ het betrekking op die naam en nie op die dissipels soos sommige tekste (vgl. ook die Afrikaanse vertaling van 1933) dit wil wysig nie.

Jesus.³⁹⁰ Die enigste uitsondering is Judas. Dit is duidelik dat die uitdrukking $\acute{\omicron} \upsilon \acute{\iota} \omicron \varsigma \tau \eta \varsigma \acute{\alpha} \pi \omega \lambda \epsilon \acute{\iota} \alpha \varsigma$, op hom betrekking het en dat hy nie 'n objek van hierdie gebed kan wees nie. $\acute{\alpha} \pi \omega \lambda \epsilon \acute{\iota} \alpha$ is 'n sterk woord met die leksikale betekenis van 'verwoesting'.³⁹¹ In die N.T. dui dit volgens Barrett (1978:508) gewoonlik op die eskatologiese verderf. In 2 Tess.2:3 word dieselfde uitdrukking bv. i.v.m. die antichris gebring, maar met Johannes se gerealiseerde eskatologie is hierdie uitdrukking volgens Brown (1970:760) reeds in Jesus se tyd volkome gepas. Die toevoeging van $\acute{\iota} \nu \alpha \eta \gamma \rho \alpha \phi \eta \pi \lambda \eta \rho \omega \theta \eta$ is 'n poging om Jesus se bediening te regverdig en hom van alle blaam vir Judas se lot te onthef. Die skrifwoord waaraan hier gedink word is stellig Ps.41:10. Jesus het aanvanklik wel uiterlik vir Judas gekies en sy vroeëre beloftes bv. in 10:28 en 6:39 word nie hiermee in gedrang gebring nie. Die skrifte het dit egter so bepaal dat Judas nooit innerlik tot die binnekring van Jesus behoort het nie.

Schnackenburg (1982:182) maak die veelseggende opmerking dat die latere gemeenskap hiermee herinner word dat afskeiding van die ware gemeenskap van verlostes noodwendig ook die verlies van verlossing meebring en 'n terugkeer na die sfeer van die wêreld beteken.

Ook v.13 (3.28) sluit as 'n verder motivering by bg. aan.

Die vraag hier is: waarna verwys $\tau \alpha \acute{\upsilon} \tau \alpha$? Brown (1970:761) sien dit as verwysing na die voorafgaande in hierdie gebed. Vir Carson (1991:564) en Barrett (1978:509) dui dit weer op die afskeidsrede in geheel. Jesus was voortdurend in kontak met sy Vader en het stellig nie behoefte aan 'n formele gebed nie. Sy doel met hierdie openlike gesprekke met sy Vader is klaarblyklik om die vreugde wat hierdie verhouding meebring met die dissipels te kommunikeer, sodat hulle Hom daarin kon navolg. Ook Schnackenburg (1982:183) sien die rede vir hierdie uitspraak in die feit dat Jesus sy blydschap met die dissipels wou kommunikeer. Die tema van blydschap het reeds in 15:11; 16:20-22, 24 ter sprake gekom. Indien $\tau \alpha \acute{\upsilon} \tau \alpha$ na die afskeidsrede in geheel verwys, is vreugde (soos in hierdie gedeeltes) die resultaat van die eenheid tussen die Vader, Seun en dissipels. Dit spruit uit 'n innige verhouding met die Vader. Carson (1991:564) is waarskynlik

³⁹⁰ Schnackenburg (1982:181) omskrywe die uitdrukking 'bewaar in U naam' en sê dit kan beter verstaan word as in ag geneem word wat Jesus vir hulle gedoen het. 'As long as he was with them, he kept them in the Father's name. It is clear that this is more than simply care for their loyalty to faith and their way of salvation, because the words 'which thou hast given me' are once again added to 'thy name'. It was indeed an inner revelation of the reality of God, an introduction into the sphere of God and a communication of the love and joy of God from which Jesus himself lived.' Deur die prediking, wonderdade ens. het Jesus die Vader se karakter aan die dissipels bekend gemaak.

³⁹¹ Louw and Nida (1989:232)

korrek as hy die vreugde verbind met die band wat tussen die dissipels en die Vader bestaan. Jesus is juis hier besig om die Vader te versoek om die dissipels te bewaar. Dit kom daarop neer dat Hy hulle sal vashou sodat hulle aan Sy woord getrou sal bly. Dat hulle sy vreugde volkome (πεπληρωμένην) in hulle sal hê vertoon 'n eskatologiese dimensie. Die gemeenskap was sekerlik daarvan bewus dat vreugde in hierdie bedeling nog onvolmaak is en sy volle maat eers sal bereik namate die eskatologiese verlossing nader.

Vanaf v.14 (3.30) word 'n herhaling van temas wat vroeër ook ter sprake was aangetref. In v.6-8 (3.7-15) is gesê dat die Seun sy woord aan die dissipels gegee het. Daarmee het Hy die Vader se karakter met die dissipels gekommunikeer. Hierdie woord het hulle van die ewige lewe voorsien (3:14) omdat hulle dit aanvaar en geglo het (3.10). Die aanvaarding van hierdie woord het die dissipels teenoor die wêreld opgestel. Hulle het 'n alternatiewe gemeenskap geword.

Die effek van hierdie alternatiewe lewe word nou duidelik gemaak (3.31). Die wêreld reageer met haat teenoor hulle. As rede word aangevoer dat hulle, soos (καθώς) hulle rolmodel Jesus, nie tot die wêreld behoort nie. Johannes bou sy teologie op die uitgangspunt dat Jesus van 'bo' gekom het en dus nie tot hierdie wêreld behoort nie (Van der Watt 1991:107). Hulle bevind hulle in dieselfde posisie as Jesus en kan dieselfde reaksie te wagte wees. Die vyandskap en haat wat die dissipels uit die wêreld sal ontvang, is 'n tema wat reeds in 15:18e.v. geopper is. Daar is dit reeds ook duidelik gemaak dat die dissipels uit die wêreld uitgekies is en nie meer deel daarvan is nie. Hulle is fisies nog in die wêreld en gaan inderdaad nog gebuk onder die haat en teenkanting van die wêreld. Hulle eenheid met Jesus bring dus ook negatiewe gevolge vir hulle mee. Die positiewe is dat hulle die versekering van die Vader se bewaring het.

Die skerp onderskeiding wat Jesus tussen die wêreld en die geloofsgemeenskap tref, beklemtoon die kwalitatiewe onderskeiding tussen die 'bo' en die 'onder'. Dit vorm die basis van die geskeidenheid tussen die twee werklikhede.³⁹² Die tema van die dissipels se bewaring vorm die kern van v.11-16 (3.21-3.34). Twee redes word vir hierdie versoek aangevoer: om die eenheid van Jesus se groep te handhaaf (3.24) en om hulle van die Bose te bewaar (3.33).

³⁹² Van der Watt (1991:107)

Die familiebeeld

Die eenheid tussen die Vader en die Seun word as patroon gebruik om die eenheid tussen God se kinders te beskryf. Van der Watt (1999:13) wys op die omvattende implikasies wat hierdie eenheid tussen die Vader en die Seun vir God se mense inhou. Bykans alle gebeure in die familie kan na hierdie eenheid teruggevoer word. Die ontvangs van eer (17:22); die beskerming van die Vader (17:11); die blydschap van die Seun (17:13); ook die haat van die wêreld (17:13); om deur die Seun gestuur te word en ander tot geloof te lei (17:18,20); om deur die Seun liefgehê te word (17:23); om sy glorie te sien (17:24); is alles die gevolg van die eenheid tussen Vader en Seun waarin sy kinders opgeneem is.

Om die familie te beskerm en van slegte invloede te bewaar was 'n verantwoordelikheid van die hoof van 'n familie.³⁹³ Dit is byna 'n vanselfsprekendheid om hierdie rol van die Vader in 'n familiekonteks soos hierdie te verwag. Tydens Jesus se aardse bediening het Hyself hierdie taak vervul, maar met sy afskeid voor hande, dra Jesus hierdie taak aan sy Vader oor. Dit word uitgevoer teenoor diegene wat deur die Vader aan Jesus gegee is (17:11) m.a.w. die kinders van God. Die ooreenkoms tussen die aardse familie en die geestelike familie van God is duidelik.

Vreugde is ook deel van God se kinders. Dit geskied in die konteks van die familie wat deur die Vader beskerm word. Die kinders beskik oor genoegsame kennis van wie God is deur die optrede van die Seun. Sy openbaring van wie Hy is het die ware lewe vir sy kinders moontlik gemaak. Omdat die familie nou weet dat God 'n Vader is wat beskerm, is vreugde hulle deel.

Ekklesiologiese perspektiewe

N.a.v. Judas wat uit die familie van God verlore geraak het, ontstaan die vraag wat as 'n uiterlike maatstaf van die 'ware gemeenskap van verlostes' kan dien? Volgens hierdie mededeling is 'n oorvleueling van die Goddelike en wêreldse sferes 'n uiterlike moontlikheid. En verder: watter tendense sou aanduidend wees van 'n terugval in die wêreld? 'n Versuim om die identiteit van God se mense sigbaar te maak? Of dalk 'n versuim om mee te doen aan die aktiwiteite van die geloofsgemeenskap? Die ware ontvangs en bewaring van Jesus se woorde is oënskynlik nie 'n sigbare en meetbare

³⁹³ Aristotele (Politica 1.1 259b) verglyk die vaderlike heerskapy met dié van die koning. Beide het die verantwoordelikheid om te sorg en te beskerm.

moontlikheid nie. Dit is klaarblyklik slegs die leefwyse van God se mense wat mettertyd 'n aanduiding gee of Jesus se woorde waarlik inslag gevind het al dan nie. Die dogmatiese onderskeiding tussen die sigbare en onsigbare kerk blyk tog geregverdig te wees. Wat wel bevestig kan word is dat mense wat oënskynlik deel van God se kudde uitmaak, t.s.v. sy bewaring tog nog verlore kan raak. Sou dit 'n aanduiding wees dat ook die verlore nes gepredestineer is?

Dit is interessant om daarop te let dat die opponente van God ewe-eens in die evangelie i.t.v. 'n familie beskryf word. In 8:44 word die duivel as die vader van Jesus se opponente beskryf. Kinders van die duivel handel volgens die opdragte van hulle vader (8:38). In 6:70 word Judas die verraaier self 'n duivel genoem. Volgens Van der Watt (1999:273) is dit nie 'n aanduiding van 'n ontologiese identifisering nie, maar 'n identifisering met houding en funksie. Die sosiale term ἰδίους word ook gebruik om 'n groep wat nie vir Jesus aanvaar nie te beskryf. Hierdie 'buitestaanders' staan teenoor Jesus se 'eie mense' wat deur 'n geestelike geboorte deel van Jesus se binnekring geword het.

Die belangrike onderwerp van die eenheid in die ekklesia sal met die bespreking van v.21-23 aan die orde gestel word.

17:17-19

3.35		ἀγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ·
3.36		ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν.
3.37		καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον·
3.38		καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα ὡσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

Inleiding

Semi-kolon 3.35 skakel direk met 3.36 omdat lg. as verduideliking van ἀληθείᾳ dien. Semi-kolon 3.38 voorsien die fondament vir die sending van die dissipels in die wêreld (3.37). Die doel van Jesus se versoek vir die dissipels se heiliging kom in 3.37 aan die lig: hulle sit Jesus se sending in die wêreld voort.

Die implikasie van die dissipels se eenheid met Jesus kom, soos met ander terme (haat, eer, blydschap ens.) ook in die term 'ἀλήθειά aan die lig. In v.14 (3.31) stel Jesus dit duidelik dat nóg Hy, nóg die dissipels, van hierdie

wêreld is. Die rede is: Hy het sy naam aan hulle geopenbaar (3.7). Hulle het sy woord bewaar (3.10). Die wêreld het hulle daarvoor gehaat (3.31). Hulle is m.a.w. as 'n alternatiewe gemeenskap teenoor die wêreld geïdentifiseer. Dit was deel van die Seun se werk wat die Vader aan Hom gegee het. Die Seun se versoek is nou dat die Vader sy werk sal handhaaf deur die dissipels in hierdie afsonderlike (lees: heilige) gemeenskap te behou. Soos vroeër reeds gesien dui ἀληθεία op die openbaring van die Vader deur Jesus. Semi-kolon 3.36 omskryf ἀληθεία as die λόγος. Dit is Jesus self. Van al die sinne in die evangelie kom die woorde van 3.36 (ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν) volgens Suggit (1984:104), die naaste aan die gebruik van Logos as 'n titel vir Jesus in die proloog.³⁹⁴ Die versoek stem dus grootliks ooreen met die versoek in v.12 (3.25) nl. dat die dissipels bewaar moet word. Anders gesê: hou hulle apart van die wêreld om aan My (openbaring/waarheid) getrou te bly. Waarheid is vanweë die hoë frekwensie daarvan 'n belangrike tema in die Johannese literatuur.³⁹⁵ Jesus word in die evangelie beide as die waarheid en die woord voorgestel (14:6). Om Jesus te verwerp (soos die wêreld doen), is om die waarheid te verwerp. Om in die waarheid geheilig te wees beteken eenvoudig om in 'n verhouding met Jesus te staan en tot sy groep te behoort. En om aan die Seun te behoort is om aan die Vader te behoort.

Die tema van *heiliging* kom volgens Barrett (1978:510) en Carson (1991:565) nie algemeen in die evangelie voor nie. Dit bly nogtans 'n belangrike tema. Dit dra die betekenis van afsondering vir 'n spesifieke taak.³⁹⁶ Volgens Newman and Nida (1980:539) behels die bybelse konsep van heiliging altyd die toewyding van iets vir die eksklusiewe diens aan God. In hierdie geval waar God self by die heiligmakingsproses betrokke is,

³⁹⁴ Suggit (1984:105) poog in sy artikel om aan te toon dat Johannes se gebruik van Logos as 'n titel vir Jesus, verband hou met sy siening dat Jesus die volle uitdrukking van die Tora is. Suggit ondersoek dan temas bv. 'waarheid', 'weg', 'lig' ens. wat beide op die Tora en op Jesus van toepassing gemaak word. So bv. word die Tora en Jesus beide as die waarheid uitgesonder. Eg. in Ps. cxix:142 en l.g. in 14:6. Talle ooreenkomste bestaan tussen die kenmerke wat in Ps. 139 van die Tora en Johannes 17 van Jesus vermeld. Joh.17:6 beskryf bv. die dissipels as diegene wat die woord bewaar het, terwyl die Psalm in v.14 en 111 melding maak van die vreugde wat met die onderhouding van die woord gepaardgaan.

³⁹⁵ Volgens Kittel (889:1967) is bykans die helfte van alle voorkomste van ἀληθεία in die N.T. in die Johannese geskrifte te vinde (25 keer in die evangelie en 20 keer in die briewe). In 17:17 vind hy die volgende drie betekenis vir die waarheid:

- 1) Waarheid is nie abstrak of supra-histories nie, maar geopenbaar in 'n spesifieke persoon.
- 2) Christus is die waarheid en die openbaring van God. Sy getuigenis is dus geldig.
- 3) Waarheid is in opposisie tot die valsheid. Christus as die waarheid is dus 'n realiteit.

³⁹⁶ 'To dedicate to the service of and to loyalty to deity - to consecrate - to dedicate to God'. Louw and Nida (1989:538).

is dit mense wat aan Hom toegewy word. Lenski (1961:1146) sê dat ἀγίασον in die huidige konteks twee betekenisse kan hê:

1. 'to separate from all profane connection' en
2. 'to devote only to God'

Hiervolgens is twee interpretasies van ἀγίασον moontlik:

1. Om aan God toegewy te wees en
2. Om aan 'n missie toegewy te wees.

Ook Bucer beklemtoon hierdie betekenis van ἀγίασον in 'n preek oor hierdie gedeelte wat hy op 17 Junie 1531 in Augsburg gelewer het!³⁹⁷ Vir Bucer dra dit die betekenis van: 'to surrender to God and thereby to the holy.' In aansluiting by 'n lied wat in die vroeë kerk gesing is: *Tu solis sanctus*' is diegene in wie God werk as heilig uitgesonder en van die wêreld afgesonder.

Dit is dieselfde gedagte wat na vore kom as aan spesifieke persone soos priesters en profete in die O.T. gedink word wat vir spesifieke take afgesonder is. Ook Jesus is deur die Vader afgesonder vir sy aardse missie (10:36). V.17 (3.35) sluit derhalwe semanties by v.19 (3.38) aan.³⁹⁸ In lg. geval is dit die Seun wat homself heilig - dus afsonder om die doel van sy Vader te beantwoord. Hoewel ἀγιάζω nie inherent die betekenis van offerdood dra nie, is sekere kommentare dit eens dat Jesus se kruisdood hier veronderstel word.³⁹⁹ Veral ook na aanleiding van ὑπὲρ. Van der Watt (1995:144) meld dat Jesus se optrede ontenseglik voordele vir die dissipels bevat veral as die daaropvolgende ἵνα in gedagte gehou word. In v.19 (3.38) dui ἵνα daarop dat Jesus se soenoffer die dissipels heilig vir hulle taak in die wêreld. In die O.T. het die afsondering van offerdiere hulle dood geïmpliseer. Dit lê klaarblyklik onderliggend in Jesus se uitspraak in hierdie vers. Vir Carson (1991:567) lê die vergelyking daarin dat die

³⁹⁷ Payton (1992:26e.v.) bespreek die inhoud van die preek onder die temas *waarheid* en *eenheid* soos deur Bucer in sy preek belig.

³⁹⁸ Kittel bied die volgende verduideliking vir 17:17 aan: 'He sets Himself apart for the doing of the Father's will and in this context this surely mean death. It point us to Calvary and all that Calvary means'. Die dissipels word in twee opsigte hierby betrek:

- 1) dit geskied t.w.v. hulle en
- 2) dat ook hulle vir die waarheid geheilig word. Hy sterf met die gedagte dat die dissipels ook vir God geheilig (eenkant geplaas) word. (Kittel 232:1967).

³⁹⁹ Barrett (1978:511); Schnackenbrug (1982:187)

dissipels vir hulle diens - soos Jesus (Hebr.9:13) en die priesters van ouds - afgesonder word.⁴⁰⁰

Schnackenburg (1982:185) sien in hierdie versoek van Jesus 'n verdieping in die verhouding tussen die Vader en die dissipels. Soos in v.11 (3.24) gesien is, word die Vader met heiligheid geassosieer. Jesus se groep word dus aan dieselfde kwaliteite onderskei. In die konteks van die familie bepaal die Vader die identiteit van die familie van 'bo' af. Die Seun is vir sy taak afgesonder en die kinders volg in dieselfde spoor.

Uit hierdie gedeelte kan tot die gevolgtrekking gekom word dat die Vader en die Seun, beide gedring deur liefde, verskillend betrokke is by die vestiging van 'n groep wat as God se mense onderskei kan word. Die Vader stuur die Seun na die aarde (3.37).⁴⁰¹ Die Vader voorsien alles wat die Seun vir sy taak benodig. In gehoorsaamheid volvoer die Seun sy opdrag (3.5) nl. om die Vader te verheerlik (openbaar) aan die groep wat die Vader aan Hom uit die wêreld gee (3.5). Die Vader word aan hulle deur die woorde van die Seun geopenbaar (3.7). Met die groep se aanvaarding/bewaring van die woord weet hulle dat die Seun deur die Vader gestuur is en bind hulle geloof hulle in 'n intieme verhouding van liefde en eenheid aan die Seun (3.14 -15). Daar 'n besliste soteriologiese oogmerk verbonde aan Jesus se koms. 'Die teenwoordigheid van die openbarende aksie van Jesus roep 'n reaksie onder mense op, hetsy positief of negatief' (Van der Watt 1991:111). Só ontvang hulle 'n nuwe lewe (3.3) waarin die gelowiges hulle nuwe realiteit kan beleef met die Seun as hulle rolmodel oor wat die inhoud van die lewe alles behels. Wat op die Seun van toepassing is, kan vanweë hulle eenheid met Hom ook op die gelowiges van toepassing. Hulle is dus volwaardige lede van die groep. God se mense word deur hulle liefde, eenheid, heiligheid van die wêreld onderskei. Hulle het die waarheid van die woord van die Seun ontvang en word nou, soos Hy, daarmee na die wêreld gestuur.

Volgens v.18 (3.37) lê beide Jesus en die dissipels se taak in die wêreld. Na analogie van Jesus se sending na die wêreld word die dissipels ook nou na

⁴⁰⁰ 'Thus in language that applies equally well to the consecration of a sacrifice and to the consecration of a priest, Jesus is said to consecrate ('sanctify') himself' Carson (1991:567).

⁴⁰¹ Borgen (1986:69) se verduideliking van die gesantskapkonteks verskaf die nodige toeligtig om die missie van Jesus na die aarde te verstaan. 'n Gesant bevind hom in twee identiteitsposisies teenoor die sender:

- 1) 'n Ongelyke verhouding d.w.s. die sender is wat status en posisie betref 'n belangriker persoon as die gesant.
- 2) In die uitvoering van sy opdrag 'word' die gesant vir die mense na wie hy gestuur is, die sender. Hy 'word' m.a.w. 'n duplikaat van die sender. Hierdie verduideliking bied 'n moontlike oplossing vir die vraagstuk van die sg. hoër en laer Christologie.

die wêreld gestuur. Jesus se groep word as sy gestuurdes geïdentifiseer. Hulle bring dieselfde boodskap as Jesus nl. die waarheid, dit is Jesus self. Ukpong (1989:55) verbind die sending van die dissipels in die wêreld met die verheerliking van die Vader. Net soos Jesus die Vader met die voltooiing van sy sending verheerlik het, só ook die dissipels as hulle sending afhandel. Soos die Seun, is dit hulle verantwoordelikheid om die Vader in die wêreld te verheerlik (aan die wêreld te openbaar) en het hulle die opdrag om die boodskap van die ewige lewe aan hulle te bring. In die dissipels se sending na die wêreld identifiseer hulle baie sterk met Jesus. Sy boodskap word ook hulle boodskap. Hulle tree as duplikate van die waarheid op. Met behulp van die Parakleet sit God se mense die missie van die Seun voort. Volgens Van der Merwe (1995:420) vorm die aanstelling van die dissipels as gestuurdes van die Seun (3.37) die hoogtepunt van die afskeidsrede. Waar die sentrale tema van die afskeidsrede volgens hom op Jesus se voorbereiding van die dissipels vir sy spoedige vertrek fokus, vorm die teologiese bespreking van hulle sending na die wêreld die sentrale tema en skarnier in hoofstuk 17.

Die familiebeeld

In die gesantskapkonteks geld ook van die dissipels dat hulle t.o.v. die Seun in 'n ongelyke verhouding met Hom staan. Hy is betreffende status en posisie hulle meerdere. Hoewel Jesus ook 'n kind in die familie is, word Hy van die ander kinders onderskei. Niemand is soos Hy nie (17:2). Volgens Van der Watt (1999:14) is dit moontlik die rede waarom Jesus nie in die afskeidsrede van 'ons' Vader praat nie.

Ekklesiologiese perspektiewe

Vyf keer in hoofstuk 17 word gesê dat Jesus na die wêreld gestuur is. Die sending van die Seun het kontak tussen die 'bo' en die 'onder' bewerkstellig.⁴⁰² Jesus is gestuur om die Vader aan die mense in die wêreld te openbaar. Voor sy sending is Hy deur die Vader vir sy taak geheilig. Brown (1970:762) sê dat die konstruksie καθὼς.....καὶ γὰρ die parallelle sendings van Jesus en die dissipels formuleer. Lenski (1961:149) stel die saak nog sterker as hy sê dat 'n deel van hierdie missie van Jesus aan die dissipels oorgedra word. Daaruit kan afgelei word dat die missie van die dissipels geen nuwe missie is nie, maar deel vorm van Jesus se missie en dus

⁴⁰² Vgl. Van der Watt (1991:93 ev.) se strukturele uiteensetting van die Johannese evangelie.

'n kontinuering daarvan is. Die ooreenkomste tussen Jesus se sending en dié van God se mense is opvallend:

- Beide word gestuur
- Beide missies het 'n doel
- Beide het 'n openbarende, reddende oogmerk.

Van der Merwe (1995:426) kom tot die gevolgtrekking dat v.17-19 'n nuwe dimensie tot dissipelskap byvoeg: 'the continuation of the mission of Jesus by his disciples through a devoted life of consecration.'

Vir Jesus se mense kan die persoonlike ontvangs en aanvaarding van Jesus se woorde nooit 'n doel opsigself wees nie. Hoewel die aanvaarding van die woorde van 'bo' deurslaggewend is vir die totstandkoming van 'n nuwe familie, is dit die bediening daarvan wat o.a. aan die *ekklesia* sy unieke identiteit verskaf. 'The church is called out of the world and sent into the world' (Bosch (1979:225).

Die *diakonia* van die gemeente word met die sending van God se mense in die wêreld aangespreek. Binne die definisie van diens word selfopoffering (heiliging) veronderstel. Dit is belangrik om daarop te let dat *diakonia* van die *gemeente* die gevolg van sy *vocatio* uit die wêreld is. Omdat God se mense uit die wêreld geroep (gekies) is, kon hulle ook weer daarheen teruggestuur word. Die geloofsgemeenskap bevind hom voortdurend in die wêreld. Reeds is die *κόσμος* as simbool van ongeloof en opposisie teen God se familie geïdentifiseer is. Die *ekklesia* as God se mense ontvang m.a.w. geen beperking op die spektrum van hulle bedieningsarea nie.

Met die wêreld as 'agenda' vir die gemeente ontstaan die vraag hoeveel van die gelowiges se tyd en energie aan hulle eie opbou bestee behoort te word? Die afleiding kan volgens 3.37 gemaak word dat die versorging van mekaar met onderlinge liefde nie as 'n doel opsigself beskou kan word nie. Liefde teenoor mekaar behoort in diens van die *gemeente* se eintlike taak nl. sy sending na die wêreld te staan.

17:20-23

3.39	Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον,
3.40	ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἔν ὧσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὧσιν,
3.41	καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἔν καθὼς ἡμεῖς ἔν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι εἰς ἔν, ἵνα γινώσκη ὁ κόσμος ὅτι σὺ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοῦς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

Inleiding

In semi-kola 3.39-3.40 staan die tema van die *eenheid* in Jesus se groep sentraal.⁴⁰³ Die eenheidsgedagte (3.41) bestaan uit drie dele:

- Jesus se versoek aan die Vader om eenheid
- Die model waarvolgens eenheid gestruktureer word (die Vader/Seun verhouding)⁴⁰⁴ en
- Die doel van die eenheid (sodat die wêreld kan glo).

⁴⁰³ Volgens Painter (1981:541) word drie oënskynlike verwysings na die eenheid in hoofstuk 17 in v.11 en 20-23 gevind, maar volgens Fourie (1986:140) is v.11 'n interpolasie.

⁴⁰⁴ Pollard (1958:149) sê dat in elk van die drie plekke (v.11; 21 en 22) waar Jesus vir eenheid tussen sy dissipels bid, die voorgestelde eenheid met die groter eenheid van die Vader en die Seun vergelyk word.

Dunnavant (1991:157e.v.) wys op die belangrike riglyn wat hoofstuk 17 nog altyd vir die geloofsgemeenskap in sy soeke na sy eie identiteit voorsien het nl. die gebed.⁴⁰⁵ Hierdie gedeelte fokus op die toekoms. Na Jesus se vertrek bly sy mense in 'n groep agter en moet hulle eenheid die getuienis van hulle verbondenheid aan Jesus teenoor die wêreld lewer. Die gebed kring wyer uit om ook diegene in te sluit wat deur die sending van die dissipels tot geloof sal kom (3.39). V.20-23 staan sentraal in die selfverstaan van die kerk se grondlegging (Dunnavant 1991:161). Nie alleen is dit 'n sleutelteks in die kerk se selfverstaan van sy roeping en die betekenis van dissipelskap nie, maar dit voorsien ook insig in die kerk se identiteit.⁴⁰⁶

Die situasie na paasfees en die missionêre gerigtheid van die dissipels word hier veronderstel. Hulle het Jesus se woord ontvang (3.30), is deur die Vader geheilig/ afgesonder vir die taak (3.33) en in die wêreld uitgestuur (3.37) om 'die woord' in hulle eie woorde oor te dra. Die resultaat is dat nuwe gelowiges tot God se mense bygevoeg word.

Jesus se bede is dat ook hierdie toekomstige gelowiges, soos die eerste groep, aan hulle onderlinge eenheid gekenmerk sal word. Die eenheid onder God se mense is 'n baie belangrike tema in die evangelie. In hoofstuk 17 vra Jesus dit *drie* keer van die Vader:

1)	ἵνα ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἄν.11 (3.24)
2)	ἵνα πάντες ἐν ὡσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν σοὶ
v.20(3.40)
3)	ἵνα καθὼς ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν v.22 (3.41).

Die twee woorde wat in al drie gevalle opval is ἵνα en καθὼς. Die redegewende voegwoord ἵνα dui aan dat eenheid die oogmerk is en die vergelykende deelwoord καθὼς dui die wyse van die eenheid aan nl. dat dit op die patroon van eenheid tussen die Vader en die Seun geskoei is.

⁴⁰⁵ 'Disciples of Christ are people of the prayer...to be people of prayer is to remember being a people in relationship with God. The design of the Christian Church (Church of Disciples of Christ) tells us that the church manifests itself in ordered communities of disciples bound together for worship.'

⁴⁰⁶ Volgens Dunnavant (1991:162) sentreer hierdie gebed die kerk se identiteit in Jesus se begeerte dat God deur Jesus in alle gelowiges sal inwoon. Hierdie gebed help ons om te verstaan dat sy volgelinge afhanklik van God is. 'Jesus' petition is that Christians be knitted into that same intimate, mutual indwelling that characterizes Jesus' own relationship with God'. Die identiteit van die kerk setel vervolgens ook in die werk van apostels deur wie se getuienis mense tot geloof sal kom.

Dunnavant (1991:157e.v.) wys op die belangrike riglyn wat hoofstuk 17 nog altyd vir die geloofsgemeenskap in sy soeke na sy eie identiteit voorsien het nl. die gebed.⁴⁰⁵ Hierdie gedeelte fokus op die toekoms. Na Jesus se vertrek bly sy mense in 'n groep agter en moet hulle eenheid die getuienis van hulle verbondenheid aan Jesus teenoor die wêreld lewer. Die gebed kring wyer uit om ook diegene in te sluit wat deur die sending van die dissipels tot geloof sal kom (3.39). V.20-23 staan sentraal in die selfverstaan van die kerk se grondlegging (Dunnavant 1991:161). Nie alleen is dit 'n sleutelteks in die kerk se selfverstaan van sy roeping en die betekenis van dissipelskap nie, maar dit voorsien ook insig in die kerk se identiteit.⁴⁰⁶

Die situasie na paasfees en die missionêre gerigtheid van die dissipels word hier veronderstel. Hulle het Jesus se woord ontvang (3.30), is deur die Vader geheilig/ afgesonder vir die taak (3.33) en in die wêreld uitgestuur (3.37) om 'die woord' in hulle eie woorde oor te dra. Die resultaat is dat nuwe gelowiges tot God se mense bygevoeg word.

Jesus se bede is dat ook hierdie toekomstige gelowiges, soos die eerste groep, aan hulle onderlinge eenheid gekenmerk sal word. Die eenheid onder God se mense is 'n baie belangrike tema in die evangelie. In hoofstuk 17 vra Jesus dit *drie* keer van die Vader:

- 1) ἵνα ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἅ v.11 (3.24)
- 2) ἵνα πάντες ἐν ὡσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν σοὶ v.20(3.40)
- 3) ἵνα καθὼς ὡσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἅ v.22 (3.41).

Die twee woorde wat in al drie gevalle opval is ἵνα en καθὼς. Die redegewende voegwoord ἵνα dui aan dat eenheid die oogmerk is en die vergelykende deelwoord καθὼς dui die wyse van die eenheid aan nl. dat dit op die patroon van eenheid tussen die Vader en die Seun geskoei is.

⁴⁰⁵ 'Disciples of Christ are people of the prayer...to be people of prayer is to remember being a people in relationship with God. The design of the Christian Church (Church of Disciples of Christ) tells us that the church manifests itself in ordered communities of disciples bound together for worship.'

⁴⁰⁶ Volgens Dunnavant (1991:162) sentreer hierdie gebed die kerk se identiteit in Jesus se begeerte dat God deur Jesus in alle gelowiges sal inwoon. Hierdie gebed help ons om te verstaan dat sy volgelinge afhanklik van God is. 'Jesus' petition is that Christians be knitted into that same intimate, mutual indwelling that characterizes Jesus' own relationship with God'. Die identiteit van die kerk setel vervolgens ook in die werk van apostels deur wie se getuienis mense tot geloof sal kom.

Van der Merwe (1995:428) is van mening dat van alle pogings om die betekenis van die eenheid in hoofstuk 17 te bepaal, Randall,⁴⁰⁷ se ondersoek die meeste gesag dra. Baie ander het by sy studie aangesluit en dit uitgebrei.⁴⁰⁸ Daarvolgens vertoon kolon 3.40 en 3.41 'n duidelike parallel wat soos volg daar uitsien:⁴⁰⁹

3.40		3.41	
a	ἵνα πάντες ἕν ᾧσιν	a	ἵνα ᾧσιν ἕν
b	καθὼς σύ, πάτερ	b	καθὼς ἡμεῖς ἕν,
c	ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν σοὶ	c	ἐγὼ ἐν αὐτοῖς
d	ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ᾧσιν	c	καὶ σὺ ἐν ἐμοί,
e	ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ	d	ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι εἰς ἕν,
f	ὅτι σύ με ἀπέστειλας	e	ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος,
		f	ὅτι σύ με ἀπέστειλας

Dit is nie 'n eenvoudige saak om die juiste betekenis van die eenheid wat in reël a ter sprake is te bepaal nie.⁴¹⁰ Eers moet die onderling verband aangetoon word:

Die eerste vraag is of reël d as 'n definisie of as die grond vir die eenheid tussen die gelowiges wat in reël a ter sprake is, verstaan moet word.

Dit kom voor asof reëls b en c 'n beskrywing d.w.s. 'n definisie, van die eenheid in reël a is. Die manier hoe die eenheid gestalte kry setel in καθὼς in reël b. Die gevolg van hierdie eenheid is reël d (dat hulle, die

⁴⁰⁷ J.F.Randall se gesaghebbende werk: The theme of unity in John XVII 20-23 in *Ephemerides Theologicae* pp 373-394.

⁴⁰⁸ Maletesta (1971:205ev); Brown (1972:769)

⁴⁰⁹ Appold (1976:157). Fourie en Rousseau (1989:27) sluit aan en bestempel dit as 'n *parallelismus membrorum*

⁴¹⁰ Van der Merwe (1995:428) bied 'n bondige opsomming van wat ondersoek in die verband reeds opgelewer het. Daarvolgens blyk die verskillende oogmerke wat ondersoekers uit hierdie teksgedeelte wou aksentueer:

- Om die sigbare eenheid van die kerk te beklemtoon
- Om die onsigbare eenheid van die kerk te beklemtoon
- Om die eenheid tussen die Vader en die Seun te beklemtoon
- Om die eenheid tussen Jesus en die gelowiges te beklemtoon
- Om die eenheid onder gelowiges te aksentueer.

buitestaanders, ook in die eenheid kan deel). Só verstaan moet die eenheid allereers as 'n geestelike gemeenskap tussen gelowiges verstaan word. Die resultaat van die eenheid word in reëls e en f met ἵνα en ὅτι aangedui. Dit het die bedoeling van 'n getuienis teenoor die wêreld wat die eenheid nie bloot as 'n geestelike aangeleentheid kan verstaan nie. Ten einde 'n getuienis teenoor die wêreld te kan bied, moet die eenheid ook sigbaar neerslag vind. Anders gesê: reëls b en c dien as vertrekpunt of basis vir reël a. Lg. kry volgens b gestalte. Met reël d word gedeeltelik gesê wat met reël a bedoel word. Die eenheid tussen gelowiges kan egter nie bloot geestelik van aard wees nie, want hierdie eenheid voorsien die getuienis aan die wêreld (e en f).

'n Bondiger weergawe van hierdie parallelle konstruksie kan soos volg weergegee word:

3.40	ἵνα	ἐν ᾧσιν	3.41	ἵνα	ἐν ᾧσιν
	καθὼς	καὶ		καθὼς	καὶ
	ἵνα	ἵνα		ἵνα	ἵνα
	ὅτι			ὅτι	

Omdat die eenheid tussen die Vader en die Seun as rolmodel vir die eenheid tussen die gelowiges voorgehou word, is dit nodig om eers vas te stel wat die eenheid tussen die Vader en die Seun behels. Daarna behoort vorderdering gemaak te kan word in die soektog na die betekenis van die eenheid tussen die gelowiges. Lenski (1961:1137) meen dat καθὼς hier op 'n analogie en nie op identiteit dui nie. Dit beteken dat die antwoord in die rigting van die geestelike gemeenskap tussen die Seun en die Vader gesoek behoort te word. Giesbrecht (1986:113) argumenteer ook in hierdie rigting as hy die eenheid tussen die Vader en die Seun nie as 'n bloot menslike gedagte van 'n gelykheid tussen persone beskou nie.⁴¹¹

In die gesantskapskonteks wat in die evangelie ontvou maak Jesus as die gestuurde van die Vader kontak tussen die wêrelde van 'bo' en 'onder'. Om sy unieke en outentistiese openbaring te beklemtoon, word die Seun enersyds in 'n baie intieme verhouding (ontologiese eenheid) met die Vader

⁴¹¹ Die behoud van die Vader en die Seun se onderskeie identiteit t.s.v. hulle konstante en wederkerige liefde en doel, gee aan Giesbrecht die grond om te argumenteer dat die eenheid van die kerk, wat volgens hierdie model moet geskied, nie 'n organisatoriese eenheid of rigiede teologie verlang nie.

uitgebeeld (1:18; 8:55; 14:6; 14:10 beskryf).⁴¹² Die skerp onderskeiding in die verhouding tussen die Seun en die Vader andersyds, beklemtoon weer die onderdanigheid van Jesus. Dit is 'n houding wat in die gesantskapskonteks van 'n gestuurde verwag is. Jesus se gehoorsaamheid aan sy Vader, soos blyk uit die nakoming van sy gebooie, getuig van hierdie onderskeiding tussen die Vader en die Seun.⁴¹³

Die gevolgtrekking kan dus gemaak word dat die eenheid tussen die Vader en die Seun waarvan in v.21-23 sprake is 'n ontologiese sowel as 'n funksionele karakter het.⁴¹⁴ Dit is twee aspekte wat nie van mekaar geskei kan word nie en direk aanleiding tot mekaar gee, sodat Jesus kan sê: ὁ ἕωρακώς ἐμὲ ἕώρακεν τὸν πατέρα (14:9). Vir Van der Watt (1986:686) beteken dit nie 'n identiese bestaan nie, maar 'n soortgelyke bestaan binne die grense van dieselfde realiteit wat deur die kennis van God moontlik gemaak is.

Dit spreek vanself dat 'n ontologiese eenheid nie tussen gelowiges en Jesus moontlik is nie. Dit sou korrek wees om die familieverhoudings tussen Jesus en sy mense as 'n plaasvervanger vir die *ontologiese eenheid* tussen die Vader en die Seun te beskou. Dit beteken dat die eenheid tussen Jesus en sy mense 'n *funksionele eenheid* is.

As 'n funksionele eenheid tussen die Vader en die Seun as 'n model vir die eenheid tussen God se mense voorgehou word, sou die opset in die antieke Mediterreense familie goedskiks uitdrukking aan die bedoeling van hierdie eenheid kon gee. Die eenheid tussen die Vader, Seun en gelowiges kan dan met die interaksie in die familielewe vergelyk word. Dit verwoord die lewe wat God se familie 'vreemd' in hierdie wêreld laat optree.

⁴¹² Hierdie beskrywing van Jesus se eenheid met die Vader staan as die sg. hoë Christologie bekend. Die openbaring deur Jesus word dus moontlik vanweë die persoonlike verbondenheid en intieme band wat daar tussen die Vader en die Seun bestaan (Van der Watt 1991:109). In die konteks van hoofstuk 17 val die eenheid tussen die Vader en die Seun op in verheerliking, eenheid in besittings en gemeenskaplike kennis.

⁴¹³ Die sg. lae Christologie beklemtoon die skerp skeiding en die ongelyke verhouding tussen die Seun en die Vader (17:4, 6, 8).

⁴¹⁴ 'The Fourth Evangelist wants the reader to get one message loud and clear: To respond to Jesus, the Son, is to respond to God, the Father (5:23) (Kysar 1993:44). Volgens hom word Jesus vanweë sy gehoorsaamheid aan die Vader as God se Seun beskou. Dit dui op 'n funksionele eenheid tussen Vader en Seun, maar, sê Kysar, Hy is meer as net dit. Hy verteenwoordig God in sy hele wese (10:30). Hier sluit die ontologiese en funksionele eenheid tussen Vader en Seun by mekaar aan.

Kennis van die relasie tussen die Vader en Seun beteken volgens Van der Watt (1986:672) dat 'n mens in die familie opgeneem is. Kennis bind almal in die familie saam en dit lei tot die regte gedrag teenoor mekaar.

Die eenheid tussen Jesus en die dissipels word duidelik in die metafoor van die wingerd/lote (15:1-17) aan die orde gestel. In die analise van hoofstuk 15 is die eenheid tussen die wynstok (Jesus) en die lote (dissipels) uitgedruk met: *μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν.* (15:4). Dit is veral in v.1-8 waarin die eenheid tussen Jesus en die gelowiges met *μένειν* uitgedruk is. Hierdie eenheid tussen Jesus en die dissipels is o.a. beskryf met Jesus se aankondiging dat die dissipels niks sonder Hom kan doen nie (15:5) en derhalwe in Hom moet bly om enigsins vrug te kan lewer (15:8).

Vanaf v. 9-17 het Jesus voortgegaan om hierdie eenheid met liefde te kombineer en sodoende veral die onderlinge verhoudings tussen die dissipels geaksentueer. Die liefde waarvan Jesus praat behels allereers dat die gelowiges aan Jesus se gebooië gehoorsaam sal wees (15:10). 'n Funksionele eenheid tussen Jesus en die gelowiges is hiermee beklemtoon. Daarna brei Jesus die liefde uit en maak dit onderling op gelowiges van toepassing. Die dissipels moet mekaar liefhê soos wat Hy hulle liefhet (15:12). Hierdie oproep tot onderlinge liefde roep dadelik 'n soortgelyke opdrag van Jesus in herinnering nl. in 13:34, 35.

Dieselfde konstruksie (*καθὼς*) word in 13:34 op die tema van die liefde van toepassing gemaak.⁴¹⁵ Dit is belangrik om hierdie opdrag van Jesus te verreken ten einde die betekenis van die onderlinge eenheid te verstaan. In 13:34 sê Jesus vir sy dissipels dat Hy aan hulle 'n nuwe (*καινήν*) gebod gee nl. om mekaar lief te hê. Hartin (1991:7) is korrek as hy die nuutheid van hierdie gebod aan die *καθὼς* verbind m.a.w. dat die dissipels se liefde vir mekaar volgens die patroon van Jesus se liefde vir hulle moet geskied. Die 'nuutheid' van die gebod setel in die nabootsing van Jesus se liefde wat as voorbeeld deur Jesus aan hulle voorgehou word.

Die vraag kan gevra word: wie die bron van Jesus se liefde is? Die antwoord lê ewe-eens in 'n *καθὼς* konstruksie. In 15:9 sê Jesus: *καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, καὶ ἐγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆ ἐμῆ.* Jesus se liefde vir die dissipels is dus op die patroon van die Vader se liefde vir Hom geskoei. Die Vader is die bron van die liefde, wat vervolgens na Jesus oorgegaan het en op die dissipels toegepas is.

⁴¹⁵ 'This linguistic similarity between the two texts points to a closeness of ideas, namely that the unity that is desired is brought about in reciprocal love. The two belong together like the two sides of the same coin: the prayer for brotherly unity in accordance with the unity that exists between Jesus and the Father corresponds to the commandment of brotherly love in accordance with the love that is realized by Jesus' (Schnackenburg 1982:191).

Die liefde en die eenheid tussen gelowiges is beide kenmerke van God se mense wat op die model van die Vader en Seun verhouding gebaseer is. Schnackenburg (1982:191) kom tot die gevolgtrekking dat die eenheid tussen die gelowiges waarvoor Jesus vra, deur wederkerige liefde tot uiting kom. Dit word van 'bo' aan gelowiges geskenk en daarom is enige oppervlakkige verklaring daarvoor bv. versoening, uiterlike harmonie ens. volgens hom onvoldoende om uitdrukking aan hierdie eenheid te gee. In die genoemde preek van Bucer sonder hy die optrede van die eerste gemeente soos dit in Hand. 4 beskryf word as voorbeeld van hierdie eenheid uit. Die menigte was een van hart en siel. Ook Paulus beskryf hierdie gedagte volgens Bucer treffend in Ef. 4:1-5. Vir Carson (1991:568) spruit hierdie onderlinge eenheid uit die gelowiges se verbondenheid aan die openbaring van God soos bemiddel deur Jesus. Ukpong (1989:59) kom derhalwe tot die konklusie dat die eenheid wat Johannes in gedagte het, 'n eenheid van die geloof behels. Ukpong vervolg: 'For us christians who have come to accept Jesus through the preaching of the good news and who have to preach the good news to other, this prayer of Jesus provides the foundation of and the impetus for our mission.'

Die dissipels het die openbaring reeds aanvaar en daarom is die eenheid vir Carson allereers 'n Christologiese aangeleentheid.

Ter opsomming kan met Appold (1978:372) saamgestem word as hy hierdie eenheid as relasioneel bestempel. Die solidariteit tussen die Vader en die Seun word die model vir die nuwe verhouding tussen Jesus en die dissipels. Net soos wat daar 'n eenheid bestaan tussen die wil, woorde en daade van die Vader en die Seun, só moet daar ook eenheid tussen Jesus en die dissipels wees. Hiermee saam moet die belangrike opmerking van Groenewald (1980:357) gemaak word dat die eenheid met mekaar deur die inwoning van die Heilige Gees bewerk word. Gelowiges is via die Heilige Gees met God verbind. Dit behels die konkrete teenwoordigheid van Jesus in die lewe van gelowiges.⁴¹⁶

Ten slotte moet die doel van die verlangde eenheid tussen die dissipels vermeld word.

In 3.40 word dit soos volg vermeld: ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. In 3.41 word dit uitgedruk met: ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

⁴¹⁶ Käsemann (1968:58) is korrek as hy sê dat eenheid nie deur mense bereik kan word nie.

Hiervolgens moet gesê word dat die eenheid tussen gelowiges sigbaar neerslag moet vind aangesien dit as 'n getuienis van die gelowiges se verhouding met God vir die wêreld bedoel is.⁴¹⁷ Die redding van die wêreld (πιστεύη) word hier veronderstel sodat gesê kan word dat die eenheid tussen al die gelowiges 'n openbarende en verlossende karakter toon. Dit is duidelik dat die eenheid deur die liefde gedra word. Hier kan die voetwas-episode van Jesus as voorbeeld geneem word. Ware eenheid beteken dat gelowiges op hierdie spoor loop. Käsemann (1968:61) som dit soos volg op: 'Undoubtedly John cannot conceive of love without selfless service and surrender, and 13:1 shows that Jesus' service and surrender implies death.'

Die Familiebeeld

Eenheid is 'n term wat die familie van God karakteriseer. Daar is i.t.v. die eenheid van drie verhoudings sprake:

- Eenheid tussen die Vader en Seun (en Parakleet)
- Eenheid tussen die Seun en die kinders
- Eenheid tussen die kinders onderling

Dit gee beskrywend uitdrukking aan die realiteit van God se familie vir die dissipels (Van der Watt 1999:13). Die eenheid in die familie beteken dat alle lede voluit deel in al die voorregte van die familie. Wat aan die familie behoort, behoort aan almal.

Die volgende aspekte word in hoofstuk 17 deur die familie gedeel:

- Die familielede deel onderling die eer (17:22)
- Die Vader se beskerming (17:11)
- Die Seun se vreugde (17:13)
- Die wêreld se haat (17:18,20)
- Toewyding aan die waarheid (17:19)
- 'n Voorbeeld vir die wêreld (17:21,23)
- Stuur na die wêreld (17:18).

Dit is alles beskrywend van die realiteit om deel van God se familie te wees. Eenheid is 'n Goddelike bepaling wat die wese van die familie stempel en hulle van die wêreld onderskei. Dit het die inherente vermoë om 'n getuienis teenoor die wêreld te lewer. Vandaar dan ook Jesus se versoek. Die familie kan 'n voorbeeld teenoor buitestaanders stel vanweë hulle eenheid met Hom. Hulle optrede getuig dan van liefde en 'n eenheid in strewe en ideale. Die eenheid in die familie word o.a. in die intieme

⁴¹⁷ Carson (1991:568). Brown (1970:776-777) sê dat die Johannese eenheid meer as net 'n geestelike eenheid is en wel op Christelike gemeenskap gerig is. Ladd (1974:283) sê dat Johannese eenheid vertikaal sowel as horisontaal is.

verhoudings van die lede gedemonstreer. Hulle onderlinge verhoudinge lewer só getuienis van die eenheid tussen die Vader en die Seun. Hierdie is die eerste van die motiverings vir die eenheid waarvoor Jesus vra: ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Ekklesiologiese perspektiewe

Die eenheid wat in hoofstuk 17:22;23 na vore tree, is deur Roloff (1993:307) allereers as 'n Goddelike gawe vertolk. Dit besit derhalwe uitsluitlik 'n vertikale dimensie. Die eenheid kom tot stand deurdat gelowiges 'n aandeel in die liefdesgemeenskap tussen die Vader en die Seun kry. Die eenheid waarvoor Jesus in sy gebed vir sy mense vra, is bedoel om die wêreld iets van God self te laat ervaar. Soos gesien, mond hierdie eenheid uit in 'n manier van lewe waaraan die *gemeente* gekenmerk word en waarmee hulle iets van hulle kennis van God (d.w.s. 'n veranderde lewenstyl) weerspieël. Daar kan dus gesê word dat die kerk se vertikale dimensie met God, uitvloeï in 'n horisontale dimensie tussen lede onderling. Jesus se opdrag aan sy mense is om in sy liefde te bly. Dit beteken dat hulle sal volhard in die liefde wat hulle van Hom ontvang het, maar wat eintlik die Vader as enigste bron het. Wat inderdaad deur hierdie kettingreaksie van liefde gebeur is dat die eenheid in God se familie gedemonstreer word, maar dat God terselfdertyd deur sy Seun en die dissipels met die wêreld werk. Hulle ontvang 'n getuienis van die lewe wat volgens God se reëls gespeel word. Dit is die resultaat van die eenheid!

Dit is opvallend dat die kommentare eenstemmig versigtig is om hierdie eenheid nie as 'n oppervlakkige, organisatoriese eenheid te beskou nie.⁴¹⁸ Dit bevestig die vermoede dat die eenheid waarvan hier sprake is allereers 'n Christologiese aangeleentheid eerder as 'n ekklesiologiese vraagstuk is (Van der Merwe 1992:465).

Dit sou myns insiens verkeerd wees om die tema van eenheid in hoofstuk 17 met 'n vooropgesette agenda te ondersoek ten einde 'bewyse' vir sekere standpunte te soek. So is bv. al probeer om met hierdie teks die sigbare of onsigbare eenheid van die kerk te 'bewys'. Sodanige ondersoeke laat nie reg geskied aan die familiebeeld waarmee Johannes sy siening van God se mense beskryf

⁴¹⁸ Carson (1991:568); Barrett (1978:512) bv. haal vir Bultmann aan wat hierdie saak soos volg verwoord: 'Such unity has the unity of Father and Son as its basis. Jesus is the Revealer by reason of his unity of Father and Son; and the oneness of the community is to be based on this fact. That means it is not founded on natural or purely data, nor is it manufactured by organization, institutions or dogma; these can at best only bear witness of the real unity...'

17:24-26

3.42	<ul style="list-style-type: none"> □ Πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι, □—θέλω ἵνα ὅπου εἰμί ἐγὼ κάκεινοι ὡσιν μετ· ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.
3.43	<ul style="list-style-type: none"> □ πάτερ δίκαιε, □—καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω,
3.44	<ul style="list-style-type: none"> □ ἐγὼ δέ σε ἔγνω.
3.45	<ul style="list-style-type: none"> □—καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας,
3.46	<ul style="list-style-type: none"> □—καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου
3.47	<ul style="list-style-type: none"> □—καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἡ καὶ ἐν αὐτοῖς.

Inleiding

In hierdie slotgedeelte van Jesus se gebed, kom verskeie temas van vroeër vir oulaas weer ter sprake: Die familieterm πάτερ (3.1), die sg. predestinasie van Johannes word weer in ὃ δέδωκάς μοι na vore gebring (3.3). Die temas van δόξαν (3.2), ἠγάπησάς (3.41) κόσμος (3.31-34), καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου (3.7; 3.46), καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας (3.15).

'n Wisseling tussen die gebeure in die verlede, hede en toekoms is opvallend in hierdie gedeelte.

In v.24 (3.42) staan δόξα sentraal en in v.25-26 (3.43-3.47) is ἔγνω, wat vyf keer voorkom, die vernaamste struktuurdraer.

In 3.42 is daar met θέλω (letterlik: 'Ek wil') 'n wending in die styl van die gebed. Waar Jesus vantevore die Vader gevra/gebied het (ἔρωτῶ) spreek Jesus nou 'n wens uit. Hierdie wens stem ten volle ooreen met die Vader se wens (4:34; 5:30). Jesus se wens is om die eenheid met die gelowiges ook in die hemel voort te sit. Dit word uitgedruk met ὡσιν μετ· ἐμοῦ. 'n Duidelike toekomspektief word geopen. Vroeër het Jesus teenoor Petrus verklaar dat hy hom in daardie stadium nog nie kon volg nie, maar dat hy dit later wel sou doen (13:33,36). Hierdie 'later' word nou ingekleur met 'n eskatologiese bemoediging nl. 'dat hulle sal wees waar hy is.' Tereg

verbind Carson (1991:570) hierdie uitspraak met die toekomstige eskatologie van 14:1,2. Met sy aardse missie het Jesus die weg na die huis van sy Vader voorberei. Hy sal terugkeer om hulle te neem waar Hy ook is. Na 'n 'huis met genoeg plek'. Die kinders sal dan waarlik tuis wees.

As rede (ἵνα) vir hierdie voortgesette teenwoordigheid tussen die Seun en die gelowiges voer Jesus die sigbaarmaking van sy heerlijkheid (δόξα) aan. Hierdie heerlijkheid word verder gekwalifiseer met:

1. ἦν δέδωκός μοι
2. πρὸ καταβολῆς κόσμου
3. ὅτι ἠγάπησάς με

'The glory of Christ that his followers will see is his glory as God, the glory he enjoyed before his mission because of the Father's love for him' (Carson 1991:569). Hiervolgens is dit duidelik dat die δόξα in v.4 (3.5); v.22 (3.41) en v.24 (3.42) nie dieselfde heerlijkheid is nie. Die heerlijkheid waarvan in v.4 en v.22 sprake is, vind in hierdie bedeling, op die aarde plaas. Dit staan i.v.m. die doel waarvoor Hy na die aarde gekom het. Dit was bedoel om die Vader in die wêreld te openbaar. Die dissipels het die openbaring van sy Naam gelowig aanvaar en is opgeneem in 'n groep wat hulle van die wêreld onderskei as sy mense.

Nou, met sy taak afgehandel, sluit Jesus weer aan by sy versoek in 17:5. Daar het Hy vir die herstel van sy heerlijkheid, wat Hy voor die grondlegging van die wêreld gehad het, gevra. Vir die aanskoue van die δόξα in 3.42 word geloof nie meer benodig nie, maar is die teenwoordigheid by die Seun 'n vereiste. Sy mense moet wees waar Hy ook is. Dit is 'n toneel van die hemel wat hier geskets word. Die feit dat die dissipels sy heerlijkheid op aarde gesien (lees: geglo) het, stel hierdie aanskoue in die hemel in die vooruitsig. God se mense leef met hierdie eskatologiese hoop.

Die karakter van die Vader is in v.11 (3.24) met 'heilig' beskryf en word nou in 3.43 met δίκαιε uitgebrei. Die term δίκαιε is waarskynlik deur die skrywer gekies omdat die idee van oordeel implisiet in die beskrywing van die wêreld se onkunde oor Jesus (3.43) skuil (Newman and Nida 1980:545). Sy regverdigheid is in aansluiting by die O.T. en N.T. se uitbeelding van God as regverdig. Sy regverdige oordeel lewer bewys dat Jesus en die dissipels gelyk het en dat die wêreld verkeerd is. Schnackenburg (182:196) plaas in aansluiting met die beskrywing van die Vader as heilig (v.11) die klem op die Vader se genadige regverdige oordeel oor die dissipels, eerder

as die verdoeming van die wêreld. Volgens hom kontrasteer καὶ (3.43-3.47) die optrede van Jesus en van die dissipels met dié van die wêreld. Die Seun ken die Vader. Hy kom van die Vader, keer terug na die Vader en het alles van die Vader ontvang. Hulle is een (3.40). Ook die dissipels word deur hulle kennis van Jesus se herkoms onderskei van die wêreld. Die situasie in die wêreld is dat onkunde (ongeloof) oor Jesus se herkoms heers. Met hulle gelowige aanvaarding van Jesus as gestuurde van die Vader, deel hulle in die wederkerige kennis tussen die Vader en die Seun. Dit is kennis wat deur Jesus bemiddel is en die verlossing vir die dissipels moontlik maak. Die wêreld beskik nie oor hierdie kennis nie.

V.25 (3.43-3.45) kan moontlik as 'n opsomming van die boodskap van die hele evangelie gesien word: God het sy Seun in die wêreld gestuur om Hom te openbaar en die dissipels het die openbaring gelowig aanvaar.

Volgens 3.47 word die openbaring na Jesus se vertrek voortgesit. Die vraag kan gevra word hoe dit sal gebeur? Daarvoor sorg die Parakleet. Alhoewel die Parakleet nie in hoofstuk 17 vermeld word nie, is hierdie uitspraak klaarblyklik 'n aanduiding van sy werk. Dit behels nie 'n verdere openbaring nie, maar volgens Schnackenburg (1982:196) 'n herinnering/bevestiging van dit wat reeds bekend is (14:25). Hierdie voortgesette bekendmaking van sy Naam word volgens 3.47 om twee redes gedoen: ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἦ ἐν ἐμοὶ ἐν αὐτοῖς. Volgens Barrett (1978:515) kan ἐν αὐτοῖς tweërlei verstaan word: 'in' of 'tussen' hulle. Dit is twee betekenisse wat mekaar veronderstel. Die liefde in elke gelowige sal die optrede onderling noodwendig beïnvloed. Dit gee aan die Vader se liefde hier 'n dieper betekenis as die vermelding daarvan in v.23 (3.41). Die dissipels is nie bloot objekte van die Vader se liefde nie, maar word daardeur getransformeer sodat 'n nuwe lewenstyl daaruit ontwikkel (Carson 1991:370). Volgens 3.47 kan gesê word dat die optrede van God se mense deur slegs een soort liefde gekenmerk word. Dit is die liefde wat die Vader vir die Seun het. Dié liefde word deur die Seun op die dissipels oorgedra om ook hulle liefde onderling te word. Só bly die Seun in die gelowiges teenwoordig (ἐν αὐτοῖς). Volgens Barrett (1978:515) en Schnackenburg (1982:225) geskied Jesus se innerlike binding met sy mense, benewens die liefde, ook deur die Woord en Gees. In die lig van hierdie gebedsversoek, is 'n duidelike intensivering van die openbaring van Jesus te bespeur. Dit kom voor asof sy mense in 'n inniger gemeenskap met God ingetrek word.

Die Familiebeeld

In hierdie slotvers word die familiebeeld weer herken. Die liefde tussen die Vader en Seun word die leefwyse vir die kinders. Jesus se laaste versoek is dat die liefde waarmee die Vader Hom liefgehad het, in die dissipels sal wees. Daarmee tree Jesus weer as skakel tussen die Vader en die kinders op, en wel d.m.v. die liefde. Dit val op dat die liefde van die Vader o.g.v. die gelowiges se aanvaarding van Jesus se ware herkoms as gestuurde van die Vader geskied. Van kinders is in antieke families verwag om die opdragte van ouers te gehoorsaam. Gehoorsaamheid dien as die basis van die liefde. In v.25 sê Jesus dat Hy die Vader ken. Hiermee gee Hy uitdrukking aan die persoonlike verhouding tussen Hom en die Vader en dat die dissipels met hulle kennis van wie Jesus is, insgelyks in hierdie verhoudings opgeneem is. Die liefde is die algemene houding wat familielede teenoor mekaar openbaar. Dit is niks minder as die liefde wat tussen die Vader en die Seun van krag is nie.

Die liefde opereer in die familiekonteks en verkry, soos in die begin aangedui, 'n metaforiese funksie. Dit dui op die intieme en lojale verhoudings wat in die familie van krag is. Dit hoef nie letterlik verstaan te word nie, omdat liefde tussen God en mens geloof benodig om te kan funksioneer. Dit is 'n verhouding tussen ongelyke vennote wat veral in die metafoor van die familie verstaanbaar is (Van der Watt 1999:15).

Ekklesiologiese perspektiewe

Die *gemeente* as geloofsgemeenskap is die resultaat van Jesus se sending na die aarde. Sy sending is voltooi en was suksesvol. Die Vader is in sy sending aan die wêreld geopenbaar en uit die wêreld het 'n groep mense met geloof op Jesus se herkoms gereageer. Hierdie groep het uit die sfeer van die aardse oorgegaan tot 'n leefwyse wat volgens die kontoere van 'n ander/goddelike realiteit afspeel. Die kenmerk van hierdie veranderde leefwyse setel hoofsaaklik in die nuwe onderlinge verhoudings van die groep wat op die patroon van die verhouding tussen die Vader en die Seun moduleer en o.a. aan die liefde en eenheid gekenmerk word. Sy mense staan danksy Jesus se middelaars rol in verhouding met die Vader. Jesus self is verantwoordelik vir die voortgaande verdieping van hierdie verhouding deur sy openbaring nie af te sluit nie, maar met die optrede van die Gees mense steeds nader aan Hom te bly trek. In hierdie proses speel die ekklesia self 'n passiewe rol. Dit is Jesus (en die Gees) wat vir hierdie

verdiepende openbaring sorg hoewel van God se mense verwag word om ontvanklik te reageer en steeds met geloof en liefde op God se liefde te reageer.